

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Johan Arnesson

Hatbrott

En undersökning om hets mot folkgrupp, straffskärpningsregeln, hatbrottsdefinition och högerextrema grupper.

JUR091 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Helén Örnemark Hansen>

Termin för examen: VT 2015

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte	4
1.3 Avgränsning	5
1.4 Metod och material	5
1.5 Teori	6
1.6 Disposition	7
2 HATBROTT	9
2.1 Definition av hatbrott	9
2.2 Synpunkter på Brå:s definition	10
2.3 Vad säger statistiken?	11
3 HÖGEREXTREMA GRUPPER	12
3.1 Svenskarnas parti	13
3.2 Nordiska rikspartiet	17
3.3 Svenska motståndsrörelsen	20
3.4 Analys av högerextrema grupper	22
3.4.1 Analys Svenskarnas parti	22
3.4.2 Analys Nordiska rikspartiet	23
3.4.3 Analys Svenska motståndsrörelsen	23
4 HETS MOT FOLKGRUPP	24
4.1 BrB 16 kap. 8§. Hets mot folkgrupp	24
4.1.1 Paragrafens huvudsakliga bakgrund	24
4.1.2 Paragrafens tre rekvisit	26
4.1.2.1 Hot eller missaktning	26
4.1.2.2 Spridningsrekvisitet	27
4.1.2.3 Skyddsobjektet	28

4.1.3	Proposition 2001/02:59	29
4.1.4	Hets mot folkgrupp- grovt brott	30
4.1.5	Vad säger Europakonventionen	31
4.1.5.1	Artikel 9 i Europakonventionen	31
4.1.5.2	Artikel 10 i Europakonventionen	32
4.1.6	Vad säger Regeringsformen	32
4.1.6.1	Relevanta delar av RF 2:1	32
4.1.6.1.1	Kommentar till RF 2:1	33
4.1.6.2	Relevanta delar av RF 2:20-21 och 2:23	33
4.1.6.2.1	Kommentar till RF 2:20-21 och 2:23	33
4.2	Praxis rörande BrB 16 kap. 8 §	34
4.2.1	NJA 1996 s. 577	34
4.2.1.1	Tingsrättens bedömning	35
4.2.1.2	Hovrättens bedömning	35
4.2.1.3	Högsta domstolens bedömning	35
4.2.1.4	Analys av rättsfallet	36
4.2.2	RH 1997:53	36
4.2.2.1	Tingsrättens bedömning	36
4.2.2.2	Hovrättens bedömning	37
4.2.3	RH 1997:28	37
4.2.3.1	Tingsrättens bedömning	37
4.2.3.2	Hovrättens bedömning	37
4.2.3.3	Analys av rättsfallet	38
4.2.4	NJA 1999 s. 702	38
4.2.4.1	Tingsrättens bedömning	38
4.2.4.2	Hovrättens bedömning	39
4.2.4.3	Högsta domstolens bedömning	39
4.2.4.4	Analys av rättsfallet	39
4.2.5	RH 2000:72	39
4.2.5.1	Tingsrättens bedömning	40
4.2.5.2	Hovrättens bedömning	40
4.2.5.3	Analys av rättsfallet	40
4.2.6	NJA 2005 s. 805	41
4.2.6.1	Tingsrättens bedömning	42
4.2.6.2	Hovrättens bedömning	43
4.2.6.3	Högsta domstolens bedömning	43
4.2.6.4	Analys av rättsfallet	44
4.2.7	NJA 2006:467	45
4.2.7.1	Tingsrättens bedömning	45
4.2.7.2	Hovrättens bedömning	45
4.2.7.3	Högsta domstolens bedömning	45
4.2.7.4	Analys av rättsfallet	46
4.2.8	NJA 2007 s. 805	46
4.2.8.1	NJA 2007 s. 805 I	47
4.2.8.1.1	Tingsrättens bedömning	47
4.2.8.1.2	Hovrättens bedömning	47
4.2.8.1.3	Högsta domstolens bedömning	47
4.2.8.1.4	Analys av rättsfallet	48
4.2.8.2	NJA 2007 s. 805 II	48
4.2.8.2.1	Högsta domstolens bedömning	48
4.3	Diskussion	49
5	STRAFFSKÄRPNINGSGEDELN	50
5.1	BrB 29 kap. 1§	51
5.2	BrB 29 kap. 2§	52

5.3 BrB 29 kap 2§ p.7.	54
5.3.1 Effekt vid tillämpning?	56
5.3.2 Diskussion	57
6 ANALYS OCH SAMMANFATTANDE KOMMENTAR	59
6.1 Högerextrema grupper	59
6.2 Hets mot folkgrupp	59
6.3 Straffskärpningsregel	63
BILAGA A	64
BILAGA B	66
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	68
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	72

Sammanfattning

Brott med rasistiska motiv har från samhällets sida länge varit särskilt angelägna att bekämpa.

I denna uppsats behandlas bland annat frågor rörande de högerextrema grupperingar som trots detta verkat i Sverige.

Tre grupperingar undersöks, Nordiska rikspartiet, Svenskarnas parti och Svenska motståndsrörelsen. Av dessa existerar i skrivande stund endast Svenska motståndsrörelsen som bedöms kunna växa men inte till sådan omfattning att de kan utgöra ett verkligt hot mot vårt demokratiska samhällsskick.

I Sverige begicks 2013 enligt Brå drygt 5500 s.k. hatbrott. I uppsatsen presenteras Brå:s statistik för hatbrott i urval och de definitioner som Brå använder sig av. Från statistiken kan utläsas att en del av hatbrotten begåtts av personer knutna till de högerextrema grupperna.

Vidare i uppsatsen undersöks hatbrottsbestämmelsen i BrB 16:8 med utgångspunkt i likhet inför lagen gällande de grupper som omfattas av bestämmelsens skydd.

Undersökningen av lagtext, förarbeten doktrin och praxis ger hur bestämmelsens tre rekvisit ska tillämpas och tolkas.

I uppsatsen uppmärksammas att paragrafens tillämpningsområde inskränkts av senare praxis från Högsta domstolen på grund av det skydd för yttrandefrihet och religionsutövning som ges av Europakonventionen för mänskliga rättigheter.

I aktuella fall har kränkande uttalanden mot homosexuella accepterats vilket kan sägas ha inneburit att homosexuella som grupp inte kunnat omfattas av samma skydd som de andra omnämnda grupperna i bestämmelsen i praktisk tillämpning. Dessa fall gäller yttranden som har fällts i religiösa sammanhang. Ytterligare rättspraxis från Högsta domstolen vore önskvärd för att avgöra om det minskade skyddet även ska omfatta andra grupper eller fortsatt bara ska gälla skydd för sexuell läggning.

I uppsatsen undersöks även straffskärpningsregeln i BrB 29:2 p.7.

Undersökningen grundar sig på lagtext, förarbeten och doktrin.

Undersökningen ger att bestämmelsen är väl avvägd, bättre än BrB 16:8, och att det inte kan anses föreligga något behov av att i dagsläget förändra den.

Vidare presenteras en undersökning från åklagarmyndigheten som visar att bestämmelsen vid dess praktiska tillämpning i domstol får genomslag i straffskärpande riktning.

Förord

Jag sätter med denna uppsats äntligen punkt för mina juridikstudier. Jag tvivlade ibland själv att jag skulle komma att slutföra utbildningen men så blev fallet. Det finns ett antal personer som gjort detta möjligt.

Jag tackar min chef på Kriminaljouren i Ystad, Anders Carlsson för stor förståelse.

Jag tackar även mina övriga kollegor på Kriminaljouren i Ystad för deras hjälp.

Ett tack riktas även till min handledare Helén Örnemark Hansen som under en snäv tidsram kommit med viktiga synpunkter som förmedlats på bästa sätt.

Jag har haft stort stöd från mina föräldrar både som förebilder och i det praktiska.

Jag vill tacka min syster som alltid finns där.

Men min största tacksamhet ligger i det stöd som min fru, Sara, gett mig och de uppoffringar mina barn fått göra vid färdigställandet av denna uppsats. Utan er hade det aldrig gått.

Svenstorp 2015-06-07

Förkortningar

BBS-lagen

BrB

Brå

EMRK

HD

HIV

JuU.

KPMLR

NRP

NSF

Prop.

SMR

SVP

SÄPO

RAG

RF

VAM

YGL

Lag (1998:1112) om ansvar för
elektroniska anslagstavlor

Brottsbalken

Brottsförebyggande rådet

Europeiska konventionen om skydd
för de mänskliga rättigheterna och
de grundläggande friheterna

Högsta domstolen

Humant immunbristvirus

Justitieutskottet

Kommunistiska partiet marxist-
leninisterna revolutionärerna

Nordiska rikspartiet

Nationalsocialistisk front

Proposition

Svenska motståndsrörelsen

Svenskarnas parti

Säkerhetspolisen

Riksaktionsgruppen

Regeringsformen

Vitt ariskt motstånd

Yttrandefrihetsgrundlag
(1991:1469)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Under 1999 begicks det i Sverige en rad grova brott av personer med koppling till den så kallade ”vit-makt miljön”. Jag tänker då främst på polismorden i Malexander och mordet på syndikalisten Björn Söderberg. Det var i samband med dessa händelser som jag kom att intressera mig för att skriva mitt examensarbete inom just detta område.

Rasism och främlingsfientlighet är inga ämnen som bör lämna någon oberörd. Brott med rasistiska motiv bör bekämpas på ett kraftfullt sätt eftersom de i en förlängning kan leda till ett samhälle som inte är demokratiskt och där de demokratiska rättigheterna inte längre är självklara. Att trygga respekten för alla människors lika värde, åsiktsfriheten, demonstrationsfriheten och rätten till fria val, för att nämna några rättigheter som är viktiga, är för rättsväsendet väldigt viktigt.

Inom ramen för det rättsliga arbetet mot främlingsfientlighet måste man ta hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna såsom de formuleras i Regeringsformen och Europakonventionen för mänskliga rättigheter och det är paradoxalt nog genom inskränkning av de dessa rättigheter som vi skyddar dem. En alltför hård inskränkning av dessa rättigheter gynnar dock knappast ett öppet samhälle.

Min tanke är att uppmärksamma vissa straffrättsliga bestämmelser som använts för att förhindra brott med rasistiska motiv, eller med ett annat begrepp, hatbrott.

Hatbrott som begrepp har använts ett tag i Sverige och har enkelt uttryckt innefattat brott med främlingsfientliga eller rasistiska motiv. Hets mot folkgrupp, BrB 16:8 är ett sådant brott som utgör hatbrott och straffskärpningsregeln i BrB 29:2 p.7 tar sikte på hatbrott och det är dessa som jag primärt avsett att belysa inom ramen för uppsatsen.

1.2 Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka vissa brottsbeskrivningar med rasistiska motiv, närmre bestämt, hatbrott avseende hets mot folkgrupp, BrB 16:8 och straffskärpningsregeln i BrB 29:2 p. 7 och att undersöka några av de högerextrema grupper som begår dessa brott.

Vad gäller de högerextrema grupperna som berörs i arbetet vill jag försöka beskriva vilken roll har organisationerna haft historiskt, vilken roll organisationerna spelar (om de fortfarande är verksamma,) idag, och svara på frågan vilken roll organisationerna kan tänkas få i framtiden.

Vilket skydd mot missaktande uttalanden och hot ger idag BrB 16:8 utifrån svenska domstolars praxis, särskilt för gruppen homosexuella?

Är tillämpningen av BrB 16:8 acceptabel, utifrån hur bestämmelsen är formulerad, i jämförelse med svensk rättspraxis på området?

Finns det ett behov att förändra eller omformulera BrB 16:8 med anledning av dess praktiska tillämpning?

Jag vill med arbetet också undersöka hur straffskärpningsregeln i BrB 29:2 p. 7 ska tillämpas och om det kan anses finnas något behov att i dagsläget förändra den.

1.3 Avgränsning

Jag har avgränsat arbetet så att det inte kommer att omfatta alla de högerextrema grupper som finns i Sverige utan jag kommer att fokusera på ett fåtal. Urvalet av dessa grupper har dels skett utifrån tillgängligt material om dessa grupper i litteraturen dels har jag gjort urvalet utifrån vilka grupper som jag har funnit mest betydelsefulla. Detta medför dock att jag inte kan säga att studien av de rasistiska organisationerna på något vis är fullständig och att det som skrivits får sägas vara exemplifierande för högerextrema organisationer.

Jag har valt att inte ta med BrB 16 kap. 9§ (olaga diskriminering) eftersom jag bedömer att denna bestämmelse inte aktualiseras inom ramen för den organiserade högerextrema verksamheten, även om den i sig ger uttryck för främlingsfientlighet.

Vidare har jag valt att inte behandla hets mot folkgrupp genom tryckfrihetsbrott mer än vad som varit nödvändigt utifrån domstolarnas praxis.

Avgränsning har skett gentemot rättspraxis från Europadomstolen i så mån att arbetet behandlar rättspraxis från svenska domstolar med deras hänvisning till Europadomstolens rättspraxis.

1.4 Metod och material

Detta arbete har till stor del tillkommit genom teoretiska litteraturstudier. Vad gäller de rent straffrättsliga delarna har jag försökt tillämpa rättsdogmatisk metod.

Rättsdogmatiken har på enkelt sätt beskrivits som ”rekonstruktion av rättssystem”.¹

¹ Jareborg, N. i SvJT 2004 s. 1- s.10. s. 4.

Genom rättsdogmatiken beskrivs gällande rättsregler på olika områden och dess strukturer. Denna beskrivning ger rättens yttre system.

Rättsdogmatiken inbegriper dock även normativa ståndpunkter som kritiserar och rättfärdigar gällande rätt, rättens så kallade inre system.²

En utgångspunkt är att det inte föreligger något hinder vid rättsdogmatisk metod att gå utanför gällande rätt i syfte att söka efter bättre lösningar.³

Genom användande av rättsdogmatisk metod i uppsatsen sker studier av lagtext, förarbeten, doktrin och praxis. Detta i syfte att kunna fastställa vad som är gällande rätt och om tillämpningen och formuleringen av bestämmelsen kring hets mot folkgrupp i BrB 16:8 uppfyller krav om likhet inför lagen.

De rättsfall som undersökts är Högsta domstolens avgöranden och rättsfall från Hovrätterna som kan anses vara vägledande.

För de avsnitt som berör straffskärpningsregeln i BrB 29:2 p. 7 vill jag genom studierna av lagtext, förarbeten och doktrin beskriva dess tillämpningsområde och utifrån detta ta ställning till om det finns behov att förändra denna bestämmelse.

Jag kommer att undersöka vad begreppet hatbrott innefattar. Jag kommer här att använda Brå:s definition och även kort diskutera denna. För att ytterligare knyta an och skapa ett bättre sammanhang mellan straffrättsliga frågor och de som rör de högerextrema grupperna kommer jag kort att undersöka viss statistik från Brå för att visa hatbrottens omfattning och konkreta knytning till de högerextrema grupperna. Metoden ligger närmre det kriminologiska än det juridiska.

För de avsnitt som behandlar de högerextrema organisationerna har jag använt mig av litteratur som inte är juridisk. Jag har använt internet som källa vad gäller viss information om de högerextrema grupperna. Jag har genom studierna av källmaterialet försökt att få förståelse och utifrån detta dra vissa slutsatser om grupperna. Metoden är kvalitativ och det är utifrån hela källmaterialet som jag kommer att dra slutsatser angående de högerextrema grupperna.

Detta arbete har dragit ut på tiden. Detta har varit till viss fördel. Fördelen ligger i att man kunnat följa de här grupperna över tid och observerat hur de utvecklats.

1.5 Teori

Som teoretisk utgångspunkt för uppsatsen har jag inriktat mig på likhet inför lagen. Begreppet som sådant står närmast att finna i RF 1:9.

² Peczenik, A. i SvJT 2005 s. 249- 272 s.249 f.

³ Jareborg, N. i SvJT 2004 s. 1- s.10. s. 4.

Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saklighet och opartiskhet. Lag (2010:1408).

Även artikel 7 i ”Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna” från 1948 upptar begreppet.

Alla är lika inför lagen och är berättigade till samma skydd av lagen utan diskriminering av något slag. Alla är berättigade till samma skydd mot alla former av diskriminering som strider mot denna förklaring och mot varje anstiftan till sådan diskriminering.

Likhet inför lagen har delats upp i två delar.

Dels finns den formella likheten inför lagen som beskrivs som en konsekvens av att alla myndigheters verksamhet bestäms av generella rättsregler. Betydelsen av detta är att ingen ska slippa pålagor eller straff som rättsreglerna anger, eller få förmåner som rättsreglerna inte påbjuder. Till detta kan läggas den materiella likheten inför lagen där det också förutsätts att det inte förekommer någon diskriminering, annat än till skydd för människor. Skydd som kan motiveras utifrån etisk hänsyn.⁴

Som utgångspunkt för likhet inför lagen har jag valt att använda mig av en relativt snäv betydelse av begreppet begränsat till att röra rättstillämpningen. Detta innebär inte att domstolarna ska tillämpa lagen lika gentemot alla, utan att lagen ska tillämpas lika för dem som lagstiftaren pekar ut.⁵

Jag har inom ramen för denna uppsats valt att fokusera på en särskild aspekt av likhet inför lagen. Mitt fokus ligger inte, som mer traditionellt, på skyddet för gärningsmannen för handlingar från statens sida. Istället har fokus lagts på skyddet för de som kränkts av en brottslig gärning vilket inte per automatik innebär att man kan anses vara målsägande.

1.6 Disposition

Arbetet är indelat i sammanlagt sex kapitel.

Kapitel två är en orientering och definition angående begreppet hatbrott och vilken omfattning dessa brott har. Tanken är att ge en liten bakgrund och mycket översiktligt visa Brå:s redovisning av hatbrott.

Det tredje kapitlet innehåller en undersökning av tre olika högerextrema grupper som finns, eller har funnits i Sverige, med tillhörande bedömning för respektive grupp. Syftet med detta kapitel är att presentera vissa av de

⁴ Peczenik, A. Vad är rätt? (1995) s. 52 f.

⁵ Diesen, C. m.fl. Likhet inför lagen. (2005) s. 23 f.

grupperingar som står eller har stått för en del av hatbrotten. Vidare görs en bedömning av respektive gruppering.

Kapitel fyra i arbetet behandlar brottet hets mot folkgrupp i BrB16:8 med undersökning av lagtext, förarbeten, doktrin och rättspraxis. I detta kapitel ligger grunden för att uppsatsens viktigaste frågeställningar ska kunna besvaras.

Kapitel fem rör straffskärpningsregeln i BrB 29:2 p. 7. I kapitlet undersöks tillämpningsområdet för straffskärpningsregeln.

I det sista kapitlet finns analys och sammanfattande kommentarer. Jag kommer här att försöka att åskådliggöra och dra slutsatser utifrån vad jag redogjort för i tidigare kapitel.

2 Hatbrott

Kapitlet är tänkt att beskriva hatbrott och knyta an mellan de högerextrema grupperna och de konkreta brotten. Tanken med detta är att kunna ge en bättre beskrivning av de högerextrema grupperna och deras sammanhang. Sedan 1993 har Säkerhetspolisen fört statistik över brott med koppling till rikets inre säkerhet. Man ville då bringa klarhet i vilken utsträckning ”vit-maktmiljön” låg bakom den brottslighet som var riktad mot invandrare och om dessa brott steg i antal. Materialet publicerades årsvis i rapporter under namnet ”Brottslighet kopplad till riket inre säkerhet”. Från och med 2006 har Brottsförebyggande rådet hela ansvaret för statistikproduktionen.⁶

2.1 Definition av hatbrott

Begreppet hatbrott (hate crime) dök först upp i USA och England på 1980- och 90-talet. Begreppet introducerades i Sverige av Eva Tiby, kriminolog.⁷ Det finns idag ingen legaldefinition av begreppet hatbrott. Begreppet i sig är trots detta allmänt använt i samhället. Jag kommer i denna uppsats att knyta an till de definitioner som används av Brå.

Brå grundar sin statistik för hatbrott på de så kallade Nationella trygghetsundersökningen, Politikernas trygghetsundersökning och från polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv. Inom polisen finns det sedan 2008 i polisens anmälningssystem en obligatorisk kontrollfråga om det anmälda brottet utgör ett hatbrott. Denna kontrollfråga används inte statistiskt utan har som syfte att uppmärksamma på fenomenet.⁸

Brå använder en metod för att registrera hatbrott där sökordslistor jämförs automatiskt med den fritext som finns i brottsanmälan. De anmälningar som upptäckts granskas och bedöms sedan manuellt. På detta sätt får man fram de anmälningar som kan misstänkas ha hatbrottsmotiv. Brå skriver att det är målsägandens subjektiva upplevelse som ligger till grund för att avgöra om en gärning utgör hatbrott.⁹

Brå har i sin senaste årsrapport över hatbrott, från 2014, angett följande definition av hatbrott:

⁶ Brå (2007). Hatbrott 2006 En sammanställning av polisanmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv. Rapport 2007:17. s. 7.

⁷ Brå (2014). Hatbrott 2013. Teknisk rapport 2014:15. s. 8.

⁸ A.a. s. 14 ff.

⁹ A.a. s. 19.

Brott mot person, grupp, egendom, institution eller representant för dessa, som motiveras av rädsla för, fientlighet eller hat mot den utsatta grundat på hudfärg, nationalitet eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck som gärningspersonen tror, vet eller uppfattar att personen eller gruppen har.¹⁰

Brå har förtydligat definitionen avseende könsöverskridande identitet eller uttryck med följande förklaring: Det vill säga vilket kön man upplever sig tillhöra samt hur någon väljer att uttrycka sitt biologiska kön, sociala kön och/eller det kön man identifierar sig som.

Brå anser att denna nya definition bättre stämmer överens med straffskärpningsregeln i BrB 29:2 p. 7.¹¹

Brå delar i sin statistik upp hatbrotten i åtta olika undergrupper beroende på vilket motiv brottet har.¹²

De åtta undergrupperna med tillhörande definitioner är följande:

- Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott
- Afrofobiska hatbrott
- Antiromska hatbrott
- Antisemitiska hatbrott
- Islamofobiska hatbrott
- Kristofobiska och andra antireligiösa hatbrott
- Hatbrott på grund av sexuell läggning
- Transofobiska hatbrott

För att se respektive undergrupps kompletta definition hänvisas till bilaga A.

2.2 Synpunkter på Brå:s definition

Brås definition med dess underdefinitioner får enligt mig sägas vara relativt vitt omfattande och jag anser att den väl svarar mot BrB 29:2 p. 7. Brå:s definition är något mera specifik i det att den tar upp brott som innefattar transofobiskt motiverad brottslighet. Transofobiskt motiv exempelvis, kan vara att anse som försvårande omständighet enligt BrB 29 kap 1-2 men har inte skrivits ut i lagen specifikt.

¹⁰ Brå (2014). Hatbrott 2013. Teknisk rapport 2014:15. s. 8.

¹¹ A.a. s.10.

¹² Brå (2014). Hatbrott 2013. Rapport 2014:14. Se respektive kapitel för varje definition.

Den ytterligare uppdelning av de bakomliggande motiven är naturligtvis intressanta i det att man kan undersöka om det finns en särskilt brottsutsatt grupp av befolkningen vilket kan ligga till grund för olika åtgärder från samhällets sida.

2.3 Vad säger statistiken?

För 2013 redovisar Brå att det gjorts 5508 brottsanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv. Detta ska ställas i relation till att det totala antalet anmälda brott för 2013 var cirka 1,4 miljoner brott.

Ur Brå:s statistik kan utläsas antalet anmälda hatbrott mellan åren 2009 och 2013 har legat i spannet mellan 5139 (2010) och 5797 (2009). För tiden före 2008 användes en annan definition för hatbrott, med andra motiv, vilket medförde att det från 2008 identifierades klart fler hatbrott än tidigare.¹³

I Brå:s statistik anges att det för de hatbrott som anmälts under 2012 har 3% personupplärats, dvs. att en person har bundits till brottet genom åtalsbeslut, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse, 31 mars 2014.¹⁴

För år 2013 uppskattades knappt 600 eller knappt 11 % av hatbrottsanmälningarna innebära bruk av högextrema eller nationalsocialistiska symboler eller yttringar.

Hets mot folkgrupp var det den vanligaste brottstypen uppgående till 42 %. Skadegörelse/klotter var den näst vanligaste brottstypen och uppgick till 26 %.¹⁵

Trenden för dessa brott var på nedåtgående från 2008 då antalet uppgick till cirka 700 brott för att 2010 uppgå till knappt 450. Åren därefter har återigen anmälda brott ökat.

Av dessa brott har drygt 190 kunnat knytas till specifik högerextrem eller nationalsocialistisk organisation. Ökningen de sista åren har angetts till att bero på ökad aktivitet inom de två största grupperna: Svenska motståndsrörelsen och Svenskarnas parti.¹⁶

Svenska motståndsrörelsen stod för 48 % av de anmälda brotten och Svenskarnas partis andel uppgick till 28 %.¹⁷

¹³ Brå (2014). Hatbrott 2013. Rapport 2014:14. s. 41 ff.

¹⁴ A.a. s. 47 f.

¹⁵ A.a. s. 104.

¹⁶ A.a. s. 106.

¹⁷ A.a. s. 112.

3 Högerextrema grupper

I detta kapitel har jag för avsikt att beskriva en del högerextrema organisationer i Sverige som kan sägas vara rasistiska i sina budskap eller i de målsättningar som de har. Genom detta är min avsikt att analysera respektive grupp i syfte att kunna ge en bild av vilken betydelse gruppen har haft historiskt, vilken betydelse den har idag och kan tänkas få i framtiden.

Då det finns relativt många sådana organisationer kan jag inte beskriva alla utan får begränsa mig till ett urval av dessa. De grupper som jag tar upp har hittats genom att studera litteratur på området samt genom egna sökningar på Internet. Arbetet gör inte anspråk på att vara heltäckande vad gäller beskrivningen av rasistiska organisationer eftersom detta skulle bli alltför omfattande. Istället har jag valt ut grupper som är de mest centrala högerextrema grupperingarna. Organisationer av detta slag har ibland visat sig inte vara särskilt långlivade, och kan därför ha upphört att existera vid tidpunkten för detta arbetets färdigställande. Jag tror ändå att det kan vara intressant att beskriva sådana grupper och dra slutsatser utifrån vad som skett inom ramen för organisationen och vilket arv de lämnat till eftervärlden.

Det kan även finnas den möjligheten att det finns en eller flera dolda organisationer som verkar i Sverige och att man på grund av denna anledning ej kan få tag på tillräckligt med information om denna/dessa grupp(er). Möjligheten att det skulle existera något eller några sådana informella nätverk i Sverige idag kan inte uteslutas men sannolikt har de inte något större inflytande på samhället i stort eller inom den högerextrema sfären.

Avsikten med kapitlet blir att så långt det går utifrån det material jag fått tag på försöka att skapa en så god bild av dessa organisationer som det är möjligt. Jag vill med undersöka hur dessa grupper är organiserade. Jag tror inte att man kommer att nå den nivån av noggrannhet som man egentligen vill men detta beror just på att det rör sig om organisationer som inte är så öppna att man kan få en verklig insikt i hur de arbetar. En konsekvens av detta är att det är så att ett par av grupperna jag beskriver, inte längre kan sägas existera i någon egentlig mening. Dock kan det fortfarande vara intressant att berätta om en sådan grupp eftersom de fortfarande kan ge en bra bild av hur liknande grupper organiserar sig.

Jag har försökt att inne i texten ta upp olika punkter som jag tycker kan vara värda att diskutera eller reflektera kring. Detta kan vara olika tendenser som jag tycker att man kan se utifrån det material som har varit tillgängligt. Syftet med detta är att utifrån den information som finns idag om de olika grupperingarna bedöma gruppernas framtida utveckling och om de kan anses utgöra ett hot mot samhället i stort.

Nordiska ministerrådet har i en rapport från 2003 angett att det fanns cirka 1800 aktiva sympatisörer och anhängare av vit maktrörelsen med ett ledarskikt på cirka 60 personer. Till detta kan räknas uppskattningsvis 1000 konsumenter av vit maktkultur.¹⁸

Ingen rasistisk organisation har lyckats att sprida sig på ett sätt som gör att de kan kallas rikstäckande.¹⁹ Nationalsocialistisk Front (Svenskarnas parti) bedömdes innan sin upplösning ha ambitionen att bli en rikstäckande organisation som ska ha en mer stabil grund att vila på än vad de organisationer som tidigare har dykt upp har visat sig ha.²⁰ De nådde aldrig sitt mål men min uppfattning är att de varit målmedvetna i sina försök att skapa ett nätverk i landet.

3.1 Svenskarnas parti

Svenskarnas Parti bildades ursprungligen i Karlskrona under namnet Nationalsocialistisk front. I början av 1990-talet fanns där en lokal grupp av nazister som har bedömts uppgå till cirka 50 stycken medlemmar.²¹ Denna ursprungliga grupp var verksam redan 1991 när nätverket VAM (Vitt Ariskt Motstånd) var aktiva. De hade tänkt ta sig namnet Sveriges Nationalsocialistiska Parti men anslöt sig istället till VAM. Under sensommaren 1994 tog sig dock gruppen namnet: Nationalsocialistisk Front och det var på detta sätt som gruppen bildades.²² Gruppen som sådan bedömdes som relativt livaktig med målet att verka som en paraplyorganisation i södra Sverige.²³

Gruppen hade tänkt sig en stat med nationalsocialistiska ideal och de idéer som de har eller hade tänkt genomföra är enligt Heléne Lööw, bland annat följande: En svensk befolkningspolitik med särskild hänsyn tagen till det nordiska rasmaterialets tillväxt och förändringar i vårt land. Förbud mot invandring av psykiskt och biologiskt mindervärdiga element. NSF förespråkade även: Kraftigt stöd till vetenskaplig rasforskning och obligatorisk skolundervisning i rasbiologi och rashygien.²⁴ Dessa punkter är hämtade från ett flygblad som delades ut 1994. 1996 kom fler punkter eller åsikter som gruppen ansåg skulle införas i Sverige. Åsikter som då kommer fram är att sänkt skatt bör införas för barnrika familjer, bättre äldreomsorg, ökade resurser till polis och militär samt även fler arbetstillfällen åt

¹⁸ TemaNord 2003:506, Kampen mot brottslighet med nazistiska eller nazistiska förtecken –rapport från en expertgrupp.

¹⁹ Anna-Lena Lodenius, Per Wikström, Vit makt och blågula drömmar: Rasism och nazism i dagens Sverige (1997) s. 161.

²⁰ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 1980-1999. (2000) s. 122.

²¹ Anna-Lena Lodenius, Per Wikström, Vit makt och blågula drömmar: Rasism och nazism i dagens Sverige (1997) s. 163.

²² Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 1980-1999. (2000) s.92.

²³ Anna-Lena Lodenius, Per Wikström, Nazist, Rasist eller bara patriot (1998).

²⁴ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 1980-1999. (2000) s.92.

svenskar.²⁵ Vidare har man sagt sig ”jobba för avskaffandet av den förlöjligande demokratin”²⁶

På NSF:s hemsida fanns 2007 ett punktprogram med politiska åtgärder. Programmet omfattade 14 punkter. Programmet tog bland annat upp följande: Repatriering av all utomeuropeisk invandring, utträde ur EU och FN, dödsstraff vid grövre sexualbrott, narkotikabrott och landsförräderi, rasbiologiska skyddsåtgärder innefattande statlig raskontroll och statlig kontroll av media.²⁷

På SVP:s hemsida finns utlagt ett punktprogram med deras grundläggande mål.²⁸ Programmet består av tio punkter. Kort sammanfattat kan sägas att medborgarskapet ska grundas på kulturell och genetisk basis och att alla beslut ska gynna de s.k. ”etniska svenskarna”

Punktprogrammets formuleringar om statskick pekar på att partiet inte förespråkar demokrati. Ej heller accepteras någon överstatlighet. Vidare kan noteras att organisationen genom åren starkt har betonat det genetiska arvet som en utgångspunkt. Under senare tid har SVP försökt att framstå som ett mer seriöst parti med en breddad politik i syfte att locka fler väljare i allmänna val.

Organisationen har genom åren utgett tidningar och publicerat material på internet under ett flertal namn. De utgav först en tidning som heter Budkavlen.²⁹ Senare har dock gruppen övergett tidningen Budkavlen och gav sedan istället ut en tidning som heter Den Sanne Nationalsocialisten (DSNS). Organisationen har också publicerat material via tidningen Den svenske nationalsocialisten. Efter valet 2014 lades organisationens/partiets dåvarande tidning Realisten ner med anledning av att man inte fick tillräckligt gensvar när man sökte skribenter. Avsikten var att ge ut en annan tidning vid namn Framåt.³⁰

Någon gång under hösten 1996 så verkar det som om gruppen på allvar har tagit upp ambitionen att sträcka sig utanför det område som de dittills verkat inom och nu alltså ville bli rikstäckande. Steg i denna riktning togs när avdelningar med egna adresser startas i Haninge/Stockholm, Trelleborg och Helsingborg. Det startades även en avdelning i Höör men här saknas en postbox.³¹

1998 hade verksamheten spridit sig ytterligare och då påstods verksamhet under namnet Nationalsocialistisk Front finnas och verka i även de städer eller orter som nu följer: Klippan, Staffanstorps, Trollhättan, Karlshamn,

²⁵ A.a (2000) s.92.

²⁶ Anna-Lena Lodenius, Per Wikström, Vit makt och blågula drömmar: Rasism och nazism i dagens Sverige (1997) s. 163.

²⁷ <http://www.nsfront.info/punktprogram.shtml> (2007-05-04).

²⁸ <https://www.svenskarnasparti.se/punktprogram/> (2015-05-11).

²⁹ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 1980-1999. (2000) s.92.

³⁰ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 2000-2014. (2015) s. 69.

³¹ Anna-Lena Lodenius, Per Wikström, Vit makt och blågula drömmar: Rasism och nazism. i dagens Sverige (1997) s. 162.

Sösåala, Simrishamn, Örebro och Mullsjö. Det är oklart hur stora eller välorganiserad respektive avdelning var.³² Det verkar vara så att det på vissa orter endast fanns en kontaktman men min gissning är att det även fanns en andra sympatisörer även om de inte var framträdande eller öppna i sitt stöd. På sin dåvarande hemsida uppgav gruppen att de även fanns i Karlskrona och Ludvika.³³

Nationalistisk Fronts expansion har inte ensidigt skett genom att rekrytera sympatisörer som ej ansett sig vara rasister/nazister tidigare utan har även slagit sig samman med andra liknande grupper på det viset att dessa kommit att uppgå i Nationalistisk Front och antagit deras namn och härnad bildat undergrupper. Systemet liknar det som tidigare nämnts som en paraplyliknande organisation. En sådan grupp som upptagits i Nationalistisk front är den lokala gotländska gruppen Fosterländsk Ungdom som 1997 bytte namn till Nationalistisk Front – Gotland och på så sätt kom att bli en del av Nationalistisk front.

2007 fanns Nationalistisk Front framför allt representerade i området från Stockholm och söderut. Man organiserade sig genom att ha en riksledning och underställd denna fanns det länsledningar i Blekinge län, Kalmar län, Skåne län, Stockholms län, Södermanlands län, Västra Götalands län och Östergötlands län.³⁴ Underställda länsavdelningarna var sedan aktivistgrupperna som fanns ute i städerna i de olika länen. Det fanns mellan två och sju aktivistgrupper i varje län. I varje län fanns en länsledare som avdelningsledare och gruppleadare svarade inför. Riksledningen övervakade verksamheten som skedde ute i landet för att se till att partilinjen följdes och verksamheten effektivt följde de mål som sattes upp.³⁵ Uppgifter från Säkerhetspolisen angav att det fanns sex länsavdelningar och att det fanns sex fristående stadsavdelningar inom organisationen.³⁶

Medlemmarna i Nationalistisk Front har dömts för gärningar som kan sägas ha en politisk prägel såsom korsbränning och skändning av judiska gravplatser. De har även varit intresserade av militära vapenförråd vilket medfört att dessa dragits in från sin ursprungliga plats till en mer ur säkerhetssynpunkt lämplig plats.³⁷ Kring millennieskiftet leddes Nationalistisk front utifrån en modell där flera personer ska ingå i något som kan liknas vid en ledningsgrupp. Ledningen kallades för riksråd, och skulle bestå av personer från den innersta kretsen av Nationalistisk Front som hade till uppgift att leda partiet.³⁸

³² Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 1980-1999. (2000) s.93.

³³ <http://www.nazi-lauck-nsdapao.com/nsf/kontakta.htm>. Sidan numera nedlagd.

³⁴ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 2000-2014. (2015) s.61.

³⁵ <http://www.nsfront.info/ortsgrupper.shtml>.

³⁶ <http://www.sakerhetspolisen>

[.se/politiskextremism/vitmaktmiljon/grupper.4.3b063add1101207dd46800055810.htm](http://www.sakerhetspolisen.se/politiskextremism/vitmaktmiljon/grupper.4.3b063add1101207dd46800055810.htm).

³⁷ Anna-Lena Lodenius, Per Wikström, Vit makt och blågula drömmar: Rasism och nazism i dagens Sverige (1997) s. 163.

³⁸ <http://www.police.se/gemensam/rps/sapo/hot99.pdf> [2000-12-11, 10.59] s. 33.

Det fanns tre stycken olika sätt att vara delaktig inom Nationalsocialistisk Front. Gruppen hade tre olika medlemskapsformer varav den lägsta graden är att stödmedlem, den näst lägsta/högsta formen är medlem och den högsta formen är aktiv medlem.³⁹ De medlemmar i Nationalsocialistisk Front som kan sägas ha en mer framträdande roll inom organisationen valde att till skillnad från som det är i andra grupper av liknande karaktär uppträda utan huvor som dolde deras identitet och gick även ut med deras riktiga namn.⁴⁰

Det verkar som om Nationalsocialistisk Front medvetet gjorde ett val för att mer likna en öppen organisation. Skälen bakom detta kan man egentligen bara spekulera om men jag tror att det var för att gruppen skulle anses som lättare att acceptera och inte ha samma hotfulla framtoning som jag anser har präglat liknande grupper tidigare. Dock uppfattade jag inte att budskapet skiljde sig från andra grupper så jag tycker inte att man kunde säga att Nationalsocialistisk Front var en mer harmlös grupp än andra, snarare mer svårbedömd från allmänhetens sida. Eventuellt kunde den framstå som mera lockande att stödja jämfört med andra grupper.

Tecken på att den är mer lättillgänglig än andra grupper anser jag kan utläsas av att gruppen var den enda som ökade i antalet anhängare under 1995/1996 enligt uppgifter från SÄPO.⁴¹ Den sista uppgiften jag hittat om medlemsantalet är från 2003 och antalet medlemmar uppges då vara mellan 300 och 400.⁴²

Nationalsocialistisk Front har efter hand kommit att verka mer på det politiska planet. Man tog sannolikt mer intryck av Nordiska Rikspartiet (som beskrivs nedan) och närmat sig dessa både i åsikter och i sitt sätt att agera. Jag tvivlar personligen på att det verkligen förelåg en åsiktsskillnad jämfört med tidigare hos medlemmar som varit med ett tag. Uppfattningen som jag fått under mina studier av gruppen är att de försökt att skaffa sig ett större medlemsantal och att de för att detta skulle bli möjligt, tonade ner de mest extrema inslagen i sin ideologi. På sikt tror jag att de ville uppnå ett folkligt stöd. Det finns idag en del likheter mellan Nationalsocialistisk Front och Nordiska Rikspartiet. Exempel på detta är att medlemmarna i de båda grupperna inte skulle dölja sina identiteter eller på annat sätt försöka att dölja sina sympatier. Den bilden som jag har fått är att det endast gällde ledningen i Nationalsocialistisk Front men att det gällde alla medlemmar i Nordiska Rikspartiet. Nationalsocialistisk Front kallade sig sedan april 1999 ett politiskt parti och målet för deras verksamhet var att ta sig in i riksdagen och väl inne ” med demokratins medel avskaffa demokratin ”.⁴³

2008 bytte Nationalsocialistisk front namn till Folkfronten. Man bytte året efter, 2009, åter namn, och denna gång till Svenskarnas parti vilket man behöll till dess att partiet splittrades 2015. Den sista personen att leda partiet

³⁹ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 1980-1999. (2000) s.93.

⁴⁰ A.a. s.93.

⁴¹ A.a. s.93.

⁴² TemaNord 2003:506, Kampen mot brottslighet med nazistiska eller nazistiska förtecken –rapport från en expertgrupp.

⁴³ <http://www.police.se/gemensam/rps/sapo/hot99.pdf> [2000-12-11, kl. 10.59] s. 33.

hade ett förflutet i Svenska motståndsrörelsen och Fria Nationalsocialister.⁴⁴

I valet 2006 deltog NSF i riksdagsval och val till kommunfullmäktige i sex kommuner. I riksdagsvalet erhöll man drygt 1400 röster. Man blev inte invalda i något kommunfullmäktige.⁴⁵

I valet 2010 fick partiet 681 röster i riksdagsvalet och på det lokala planet fick man ett kommunalt mandat i Grästorp som man dock aldrig besatte.⁴⁶

I valet 2014 fick partiet 4189 röster i riksdagsvalet.⁴⁷ Man lyckades att erövra ett kommunalt mandat i Sätters kommun genom att skriva en partimedlems namn på en öppen valsedel för Sverigedemokraterna. Det är långt färre än de uppställda målen på 10000 röster och tio platser i kommunfullmäktige.⁴⁸

Den 10 maj 2015 beslutade partistyrelsen i Svenskarnas parti att partiet skulle upplösas. Detta berodde, enligt den skrivelse som partistyrelsen skickade ut, på att många avhopp från organisationen i sig och att många av medlemmarna valt att inte förnyat sitt medlemskap.

3.2 Nordiska rikspartiet

Denna organisation var som namnet antyder ett politiskt parti. Det är ett klassiskt nationalsocialistiskt parti. Det bildades ursprungligen 1956 och hette då Sveriges Nationalsocialistiska Kampförbund. Detta namn behölls enligt Lodenius och Wikström, fram till 1961 då man ändrade namnet till det nuvarande, det vill säga Nordiska Rikspartiet.⁴⁹ Enligt Lööw bytte partiet namn redan 1957, till Rikspartiet för att senare byta till Nordiska Rikspartiet.⁵⁰ Allt sedan bildandet har man haft samma partiledare som varit självutnämnd och enväldig partiledare.⁵¹ (Hädanefter i avsnittet benämnd ”partiledaren”) Detta med undantag från åren 1975-1978.⁵²

Under dessa år var den ursprunglige partiledarens fru, partiledare för NRP. Hon blev Sveriges första kvinnliga partiledare. Anledningen till att utse frun till partiledare har enligt partiledaren berott på att man velat bemöta påståenden om en alltför konservativ nationalsocialistisk kvinnosyn. Närmre sanningen låg nog att partiledaren var rädd för att tappa kontrollen över NRP.⁵³

⁴⁴ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 2000-2014. (2015) s. 67

⁴⁵ <http://www.sakerhetspolisen.se/politiskextremism/vitmaktmiljon/grupper.4.3b063add1101207dd46800055810.htm>. [2007-05-23, kl. 13.55].

⁴⁶ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 2000-2014. (2015) s. 67.

⁴⁷ www.val.se/val2014/slutresultat/R/rike/index.html [2015-05-18].

⁴⁸ http://expo.se/www/download/expo_intolerans14.pdf s. 10.

⁴⁹ Anna-Lena Lodenius, Per Wikström, Vit makt och blågula drömmar: Rasism och nazism i dagens Sverige (1997) s. 166.

⁵⁰ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 1924-1979. (2004) s.166.

⁵¹ Anna-Lena Lodenius, Stieg Larsson, Extremhögern. (1994) s. 82.

⁵² Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 1980-1999. (2000) s. 23.

⁵³ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 1924-1980. (2004) s. 175.

Partiet krympte mycket under 1980-talet i jämförelse med dess storlek under 1960 och 1970 talen men man hade fortfarande kvar en del av sitt organisationsnät ute i vissa delar av landet, dock i mindre skala. Man lyckades dock med att i viss utsträckning locka till sig vissa yngre nazister som senare blev indragna i rättegångar där de stod anklagade för exempelvis mordbrand, olaga hot och mord.⁵⁴

I december 1983 hade NRP ett möte i folkets hus i Göteborg. Detta möte slutade i kaos eftersom motdemonstranter störde mötet i mycket hög grad. Efter detta skrev partiledaren i Nordisk Kamp att han uppmanade sina sympatisörer att kartlägga alla de som varit med och demonstrerat utanför folkets hus så att ”nationellt sinnade redan nu skall få möjlighet att delge dessa personer vad man anser om deras uppträdande”. Liknande upplöpslika situationer inträffade senare i Växjö och i Helsingborg. Efter händelserna började Göteborgsavdelningen att samla in namn, adresser och telefonnummer till politiska motståndare. Namnen publicerades senare i Nordisk Kamp. Gruppens verksamhet gick då ut på att, förutom flygbladsutdelning och affischering, trakasserier och våld. Vidare störde man andra gruppers demonstrationer med ägg och vid något tillfälle en rökbomb. Man försökte även att sätta eld på KPLM(r):s bokhandel trots att det fanns personer kvar i lokalen. Till följd av det ökade våldsinslaget greps och åtalades flera NRP-medlemmar vid årskiftet 1985/86 för brott som misshandel, olaga hot skadegörelse mordbränder och ett mord.⁵⁵ Efter händelserna tog partiledaren till stor del avstånd från det inträffade och bedyrade partiets oskuld i frågan. Detta medförde att man tappade mycket av stödet från de yngre aktivisterna. I samband med rättegångarna avstannade därför verksamheten inom partiet som samtidigt blev mer slutet.⁵⁶

Ledningen för Nordiska Rikspartiet hämtade mycket av sina idéer från de nazister som var verksamma under andra världskriget.⁵⁷ Endast personer med nordisk eller närbesläktad ras kan bli medlemmar i partiet och den som avgjorde vem som var lämplig var ledningen i partiet. I praktiken innebär detta att det var partiledaren som avgjorde detta.⁵⁸ Vissa av medlemmarna i Nordiska Rikspartiet klädde sig i uniform vid sina interna möten och på dessa uniformer fanns en armbindel med ett solhjul på, vilken var organisationens symbol. Medlemsantalet varierade under årens lopp och var under vissa perioder mycket lågt och särskilt verkar detta varit fallet under slutet av 1980-talet då verksamhet endast ska ha förekommit i Landskrona, Norrköping samt eventuellt Umeå och Helsingborg.⁵⁹

Aktionerna under ett av åren (1989) inskränkte sig till en samling i Linköping då en minnesstund hölls vid monumentet över slaget mellan

⁵⁴ Anna-Lena Lodenius, Stieg Larsson, Extremhögern. (1994) s. 82.

⁵⁵ Heléne Lööv, Nazismen i Sverige 1980-1999. (2000) s. 30 ff.

⁵⁶ A.a. s. 46 f.

⁵⁷ Anna-Lena Lodenius, Stieg Larsson, Extremhögern. (1994) s. 82.

⁵⁸ A.a. s. 83.

⁵⁹ A.a. s. 84.

hertig Karl och kung Sigismund. Minnesstunden hölls med anledning av 100-års dagen av Hitlers födelse.⁶⁰ NRP har aldrig öppet redovisat antalet medlemmar i organisationen, vilket gör det svårt att säkert bestämma deras antal.⁶¹ I val till riksdagen har partiet som mest lyckats samla ihop färre än 400 röster över hela landet.⁶²

En grupp inom Nordiska Rikspartiet blev utnämnda till något som inom partiet kallades RAG. Dessa bokstäver står i detta sammanhang för Riksaktionsgruppen. Denna grupp av personer ska ha visat stor lojalitet och offervillighet mot partiet. Riksaktionsgruppens uppgifter var att utföra de aktioner där man kunde förvänta sig att det kunde uppstå konfrontationer med dem som av Nordiska Rikspartiet kallades landsförrädare.⁶³ Nordiska Rikspartiet hade även en underrättelseverksamhet som kallades Nordiska Rikspartiets Underrättelsetjänst/Säkerhetstjänst. Denna avdelning bedrev verksamhet i enlighet med sitt namn och målet för deras undersökande verksamhet var till exempel att kartlägga sina politiska motståndare.⁶⁴ Man misstänkte att partiet/organisationen 1990 gjorde upp listor över romer i syfte att kartlägga dem. Inget brott har i detta fall kunnat styrkas. Nordiska Rikspartiet tillbakavisade dock uppgifterna om att de skapat en sådan lista.⁶⁵

Partiledaren tog 1993 beslutet att upphöra med den politiska verksamheten inom Nordiska Rikspartiet. Detta blev dock inte fallet eftersom han, som jag uppfattat det, såg sig som Sveriges bästa företrädare för nationalsocialismen. Ungefär samtidigt så minskade antalet postboxar i landet och antalet postgirokonton minskades till endast ett. Detta innebär att den centrala organisationen fick ett fastare grepp om verksamheten även ute i de lokala grupperna. Dessa hade tidigare haft en tendens att inte redovisa alla medel som inflöt i verksamheten.⁶⁶ Partiet har angett att de kunde märka ett ökat intresse från personer som ville bli medlemmar under 1994 och i och med detta så började man att uppta nya medlemmar. Det ställdes nu en del krav på de personer som ville bli medlemmar. Förutom prenumeration på de tidningar som gavs ut genom partiet så måste en medlem även medverka i aktiviteter som exempelvis att dela ut flygblad eller att vara fanbärare. En medlem i Nordiska Rikspartiet fick inte dölja sitt medlemskap i Nordiska Rikspartiet och skulle vara beredd att öppet framträda på bild i media och där inte dölja sin identitet.⁶⁷

Partiet hade, i varje fall, under 1990-talet svårt att knyta nya medlemmar till sig men har haft en roll där man skolat ledare för andra nazistiska organisationer⁶⁸.

⁶⁰ A.a. s. 84.

⁶¹ Heléne Lööw, *Nazismen i Sverige 1924-1980*. (2004) s. 257.

⁶² Hans Linqvist i *Demokratins förgörare*, SOU 1999:10 s. 12.

⁶³ Anna-Lena Lodenius, Stieg Larsson, *Extremhögern*. (1994) s. 82.

⁶⁴ Anna-Lena Lodenius, Stieg Larsson, *Extremhögern*. (1994) s. 83.

⁶⁵ Heléne Lööw, *Nazismen i Sverige 1980-1999*. (2000) s. 47.

⁶⁶ A.a. s. 48 f.

⁶⁷ A.a. s. 49.

⁶⁸ Anna-Lena Lodenius, Per Wikström, *Vit makt och blågula drömmar: Rasism och nazism i dagens Sverige* (1997) s. 166.

1996 skulle det enligt uppgift från partiledaren ha funnits kontaktpersoner i följande städer: Bergkvara, Gävle, Göteborg, Kalmar, Kiruna, Lund, Malmö, Motala, Norrköping, Stockholm, Strängnäs, Sundsvall, Söderhamn, Umeå, Uppsala, Växjö och Östersund.⁶⁹ Tidigare uppgifter från 1989 från partiledaren talar om att det endast förekom verksamhet på cirka fem orter.⁷⁰ Det har gjorts en uppskattning på hur många medlemmar eller sympatisörer som fanns till Nordiska Rikspartiet. Denna uppskattning visar att antalet personer som stödjer Nordiska Rikspartiets verksamhet uppgår till några hundra personer.⁷¹

Under den senare delen av 1990-talet så lyckades organisationen att locka fler unga sympatisörer och fick i och med detta mer uppmärksamhet från den unga generationen av aktivister.⁷²

Nordiska rikspartiet hade en hemsida som fick sägas vara väl uppdaterad. Genom denna hemsida försökte man att föra ut sitt budskap och värva nya medlemmar. Hemsidan nåddes genom Internetportalen www.motstand.org. Portalen samlade framförallt organisationer med nationalsocialistiska åsikter men hänvisade även till andra högerextrema grupper.

Under större delen av 2000-talet var organisationens verksamhet mycket liten. Verksamheten bestod i utgivning av tidningen Solhjulet och enstaka flygbladsutdelningar.

En liten vändning kunde dock skönjas i slutet av 2008 och i början av 2009 då Nordiska rikspartiet Skåne började ge ut en medlemsbulletin. Och i januari 2009 startades åter partiets aktionsgrupp. Man startade ett internetforum och rekryterade en del medlemmar från Nationalsocialistisk front. Under året ökade aktiviteterna och det knöts kontakter med andra nationalsocialistiska organisationer. Trots detta meddelade partiledaren, att partiet skulle upplösas vid årsskiftet 2009/10 vilket också skedde.⁷³ Partiledaren avled i juni 2010.

3.3 Svenska motståndsrörelsen

Svenska motståndsrörelsen bildades 1997 och har sina flesta anhängare i Stockholmsområdet.⁷⁴ Fram till 2006 hade organisationen ett ungdomsförbund som hette Nationell Ungdom men som då uppgick i Svenska motståndsrörelsen.⁷⁵

Nationell Ungdom bildades ursprungligen som en ungdomsgrupp till

⁶⁹ A.a. s. 52.

⁷⁰ Anna-Lena Lodenius, Stieg Larsson, Extremhögern. (1994) s. 84.

⁷¹ Heléne Lööw, Nazismen i Sverige 1980-1999. (2000) s. 52.

⁷² A.a. s. 55.

⁷³ Mikael Ekman, Daniel Olsson. Svensk vit makt. Årsrapport 2009. s. 101.

⁷⁴ <http://www.sakerhetspolisen.se/politiskextremism/vitmaktmiljon/grupper.4.3b063add1101207dd46800055810.htm> [2007-08-13, kl. 16.08].

⁷⁵ Heléne Lööw. Nazismen i Sverige 2000-2014. (2015) s. 70.

Sverigedemokraterna. I början av 1997 fick ledningen i Nationell Ungdom kontakt med de äldre nynazister som tidigare bland annat utgjort Vitt Ariskt Motstånd. Tillsammans lanserades då en ny organisation som kom att kallas Svenska Motståndsrörelsen.⁷⁶

Svenska motståndsrörelsen beskrivs som strikt hierarkiskt organiserad med tydliga militära influenser. Man vill genom revolution etablera ett nationellt, totalitärt styre.⁷⁷

Det finns fyra olika sätt att stödja eller ta del av organisationen: stödmedlem, medlem, aktivist eller edsvuren. Som stödmedlem ska 300 till 500 kronor bettalas per år men för att bli medlem eller aktivist anger man att det krävs månatliga betalningar på mellan 100 och 300 SEK. Storleken på beloppet avgörs beroende på om man har arbete, eller inte. För att bli aktivist krävs enligt SMR att man efter en provotid även godkänns vid organisationens fysiska tester. Det ställs även krav på att man inrapporterar sina aktiviteter.⁷⁸

Det är svårt att få en säker bild av hur SMR ser ut organisatoriskt. Det material som finns tillgängligt får hanteras med viss försiktighet med hänsyn tagen till dess oklara ursprung. Det som trots allt framkommer är att det under ledaren finns ett ledningsråd som är en del av SMR:s Riksorganisation. Under detta finns det så kallade ”nästen”. Sverige är geografiskt uppdelat i sju sådana ”nästen”.⁷⁹ De lokala ledarna går under benämningen ”nästeschefer”.⁸⁰

Svenska Motståndsrörelsen hade 2007 satt upp sju huvudpunkter som uttryck för sina mål. Sammanfattningsvis var de följande: Skyddande av det svenska folket, bekämpande av mångkulturalism, etablerandet av en nationell regering bildad av Svenska motståndsrörelsen med mål att införa ett mer auktoritärt samhällsskick, repatriering av ”icke-assimilerbara främlingar”, utträde ur EU, upprättande av ett nordiskt rike. Vidare uttalas att ”det enda som ska reglera formerna för kampen är de politiska medlens effektivitet och en politisk kompromisslöshet”.⁸¹

Svenska motståndsrörelsen använder en Tyrruna i svart mot en grön fyrkantsom symbol. Tyrrunan står inom den nazistiska runsymboliken för strid och kamp.⁸²

Trots att SMR är en militant gruppering utan demokratisk grund har man

⁷⁶ http://www.antifa.se/files/den_svenska-extremhoegern_1998.PDF [2007-08-13, kl. 16.40].

⁷⁷ Brå (2009)Våldsam politisk extremism. Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten. Rapport 2009:15 s. 44.

⁷⁸ <https://www.nordfront.se/dags-for-engagemang.smr> [2015-05-13, kl. 12.11].

⁷⁹ http://sv.wikipedia.org/wiki/Svenska_motst%C3%A5nds%C3%B6relsen#cite_note-TV8-8. [2015-05-19, kl. 13:22].

⁸⁰ Heléne Lööv. Nazismen i Sverige 2000-2014. s. 72.

⁸¹ <http://www.patriot.nu/motstandsrörelsen.asp> [2007-08-16, kl. 14.43].

⁸² Håkan Gestrin, Högerextrema rörelser och deras symboler. (2007) s. 138 f.

genom att utnyttja Sverigedemokraternas mandat i valet 2014 röstats in i kommunfullmäktige i Ludvika och som ersättare i kommunfullmäktige i Borlänge. I Ludvika är det en av representanterna från riksledningen av SMR och har varit aktiv i organisationen sedan länge som röstats in. Efter att det blev klart att SMR:s representant tog plats i kommunfullmäktige tillkännagav SMR att man ska bilda ett politiskt parti.⁸³ Hos Valmyndigheten har det inkommit en ansökan om att få en partibeteckning registrerad under namnet ”Nordiska motståndsrörelsen” med en postboxadress i Grängesberg. Registreringen omfattar samtliga val och ligger för beredning.⁸⁴ SMR ska ha fört en dialog med, nu upplösta, SVP om samgående mellan organisationerna. Detta kom dock aldrig till stånd. Ledaren för SMR har angett att de ideologiska skillnaderna varit för stora.⁸⁵

SMR har idag delar av sitt ledarskikt boende i Dalarna och det kan på goda grunder antas att det är därifrån som organisationen idag styrs. SMR:s medlemmar har genom åren dömts för en lång rad brott av vilka flera varit av mycket allvarlig karaktär.⁸⁶

3.4 Analys av högerextrema grupper

Följande avsnitt är tänkt att ge en analys av de högerextrema grupperna för att klarlägga vilken roll de har spelat och vilken betydelse de kan få i framtiden.

3.4.1 Analys Svenskarnas parti

Svenskarnas parti har under sin existens (som nämnts ovan) rört sig i riktningen mot att verka som ett politiskt parti. Man har samlat (i dessa sammanhang) relativt många anhängare och varit, som organisation aktiv i samhället på olika sätt. Min bedömning utifrån den situation som nu råder efter SVP:s upplösning är att de aktiva medlemmarna kommer att uppgå i andra högerextrema organisationer. Sannolikt kommer ett antal anhängare till Svenskarnas parti att närma sig Svenska motståndsrörelsen i deras nya riktning mot att bilda parti.

Detta medför att vi, enligt min bedömning, inte står inför någon försvagad högerextrem trend. I värsta fall kan vi se ett betydligt starkare Svenska motståndsrörelsen. Utvecklingen kommer att bli intressant att följa.

⁸³ Expo. Intolerans 14. En årsrapport från stiftelsen Expo. s. 12 f.

⁸⁴ [http://www.val.se/det_svenska_valsystemet/partier/lista_registrerade_partibeteckningar/kontaktuppgifter.html#partikod_1273.\[2015-05-19 kl. 12:17\]](http://www.val.se/det_svenska_valsystemet/partier/lista_registrerade_partibeteckningar/kontaktuppgifter.html#partikod_1273.[2015-05-19 kl. 12:17]).

⁸⁵ Heléne Löow, Nazismen i Sverige 2000-2014. s. 76.

⁸⁶ A.a. s. 72.

3.4.2 Analys Nordiska rikspartiet

Eftersom partiet/organisationen är upplöst sedan några år tillbaka är det naturligtvis inte meningsfullt att säga något om dess framtid. Anledningen till att organisationen tas upp här är dess betydelse som inspiratör eller ideologisk förebild till senare uppkomna högerextrema grupper. Som exempel anser jag att man kan se att Svenskarnas parti haft NRP som förebild i vissa avseenden, särskilt när man agerat i riktning mot att vara ett parti.

Uppgifterna om organisationens verksamhet och geografiska utbredning ska betraktas med viss försiktighet. Mycket av informationen kommer ursprungligen från organisationen själv och det troliga är att den är angiven i överkant med tanke på de till viss del motstridiga uppgifterna.

3.4.3 Analys Svenska motståndsrörelsen

SMR är att betrakta som en relativt sluten organisation som det är svårt att fullt ut kartlägga inom ramarna för denna uppsats.

Organisationen har sen sitt bildande varit att betrakta som hårdför och med ett stort våldskapital, vilket inte minst de domar som finns mot medlemmarna i organisationen visar.

Att gruppen har varit så hårdför och våldsbejakande har sannolikt påverkat dess möjligheter att rekrytera, såväl i positiv som negativ riktning. Positivt för organisationen i de fall en medlem tilltalas av det revolutionära förhållningssättet. Negativt i de fall en tänkbar medlem sympatiserar med de grundläggande åsikterna men inte med de våldsförhållande inslagen.

Vad som händer framöver med organisationen är osäkert särskilt med beaktande av SVP:s upplösning. Jag kan i dagsläget inte se att SVP:s upplösning kommer att drabba SMR i för dem negativ inriktning. Tvärtom finns det en risk att SMR kommer att rekrytera en viss numerär från resterna av SVP. Denna bild förstärks enligt mig av att SMR har ambitionen att verka inom den politiska världen genom registreringen av partiet ”Nordiska motståndsrörelsen”. Detta kan innebära att den högerextrema sfären i Sverige totalt sett, stärks och kan utgöra ett större hot än vad som tidigare varit fallet.

Sammantaget får sägas att SMR sannolikt inte kommer att kunna utgöra något större hot mot demokratin i Sverige i stort men att de fortsatt kommer att begå brott med ideologisk grund och troligt är, enligt min bedömning, att det finns risk att detta kan komma att ske i ökad utsträckning.

4 Hets mot folkgrupp

I detta kapitel så är min avsikt att undersöka bestämmelsen gällande ”Hets mot folkgrupp”, BrB 16:8.

Är tillämpningen av denna bestämmelse acceptabel utifrån hur bestämmelsen är formulerad i jämförelse med svensk rättspraxis på området och vilket skydd ger idag bestämmelsen för missaktande uttalanden och hot, särskilt för gruppen homosexuella?

Fråga uppkommer också om det finns behov av att ändra bestämmelsen med anledning av den praktiska tillämpningen?

Undersökningen omfattar studier och genomgång av lagtext, förarbeten, doktrin och praxis för bestämmelsen. Urvalet av rättsfall har gjorts utifrån Högsta domstolens avgöranden och utifrån avgöranden från hovrätterna som kan anses vara vägledande.

En översiktlig del gällande art. 9 och art. 10 i EMRK och relevanta delar av Regeringsformen finns också med i kapitlet.

Till de flesta rättsfall är det knutet en kortare analys i syfte att klarlägga de slutsatser man kan dra av respektive rättsfall.

4.1 BrB 16 kap. 8§. Hets mot folkgrupp

Brottsbeteckningen hets mot folkgrupp finns i BrB 16 kap. 8 § . Den gällande lydelsen är följande:

”Den som i uttalande eller i annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning, döms för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.

Är brottet grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Vid bedömning om brottet är grovt skall särskilt beaktas om meddelandet haft ett särskilt hotfullt eller kränkande innehåll och spritts till ett stort antal personer på ett sätt som varit ägnat att väcka betydande uppmärksamhet.”
Lag (2002:800).

4.1.1 Paragrafens huvudsakliga bakgrund

Denna bestämmelse har sedan den kom genom sin utformning haft syftet att i praktiken förhindra förekomsten av verksamhet som kan förekomma i rasistiska organisationer och den är viktig i den svenska lagstiftningen som riktar sig mot rasism. Skärpningar av lagen har skett vid fyra tillfällen sen dess tillkomst.

En allmän straffbestämmelse om hets mot folkgrupp infördes 1948. Det ursprungliga stadgandet omfattade gärningar där en gärningsman ”offentligen hotade, förtalade eller smädade en grupp av befolkningen med viss härstamning eller trosbekännelse.”⁸⁷

1948 års formulering stod sig till dess att en svensk ratifikation av FN:s konvention mot rasdiskriminering skulle ske 1970. Generalförsamlingens konvention kom 1965 och hade som syfte att avskaffa alla former av rasdiskriminering. Lagar skulle stiftas för att ett fullgott skydd mot spridande av idéer som grundade sig på rashat eller rasöverlägsenhet. Detta skulle ske genom förbud. Överträdelser av förbudet skulle dock endast vara straffbara om det påkallades av de faktiska omständigheterna i respektive konventionsstat.⁸⁸ Förbudet fick inte leda till att en ”saklig och nyanserad debatt” inte kunde föras på området. Dessa värderingar var några av dem som man hade att ta hänsyn till när man skulle förändra paragrafen. Att man inte skulle inskränka yttrandefriheten var något som ansågs viktigt och därför blev det olämpligt att gå fullt så långt som konventionen krävde.⁸⁹ Resultatet blev att man tog bort kravet på att det hot, eller det förtal som skett, skulle ha skett offentligt. Nu blev det tillräckligt att yttrandet spridits till allmänheten utan att vara direkt riktat till allmänheten. Ett krav var dock att gärningsmannens uppsåt skulle sträcka sig så långt att det omfattade spridning bland en obestämd krets. Rent praktiskt innebär detta att om gärningsmannens uppsåt varit inriktat på att sprida yttranden till medlemmarna inom en organisation så var detta inte straffbart.⁹⁰ Det skedde även en ändring som innebar att skyddsobjektet för paragrafen utvidgades. Beteckningen folkgrupp förtydligades och fick lydelsen, ”folkgrupp av viss ras, med viss hudfärg, av visst nationellt eller etniskt ursprung eller med viss trosbekännelse”.⁹¹ Lagändringen innebar en skärpning jämfört med tidigare lagstiftning.

Nästa ändring av paragrafen genomfördes 1982 och en av de ändringar som man gjorde då hade syftet att bestämmelsen skulle omfatta även andra grupper av personer än vad som tidigare varit fallet med bestämmelsen.⁹² Det objekt som nu skulle skyddas av paragrafen definierades enligt följande: ”folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung eller trosbekännelse”.

Nästa förändring av lagrummet kom 1 januari 1989. Förändringen innebar att det räckte med att uttalandet eller hotet spreds. Man uppnådde genom denna förändring att alla yttranden, utanför den rent privata sfären, som uttrycker hot eller missaktning mot en folkgrupp, kriminaliserades. Syftet

⁸⁷ Holmqvist, Lena, Brottsbalken, En kommentar, Del 2 (13-24 kap.) Studentutgåva 7.

Brotten mot allmänheten och staten m.m.. (2013) Kap. 16:8 s. 1.

⁸⁸ NJA II 1970 s. 522.

⁸⁹ A.a. s. 524.

⁹⁰ SOU 1991:75 s.52 f.

⁹¹ NJA II 1982 s. 146.

⁹² SOU 1991:75 s.52.

var att hindra den interna verksamheten inom de rasistiska organisationerna.⁹³

Den sista ändringen av bestämmelsen trädde i kraft 1 januari 2003 och det är den formuleringen som är gällande idag.

4.1.2 Paragrafens tre rekvisit

När vi idag talar om hets mot folkgrupp så upptar brottsbeskrivningen tre rekvisit.

Det första rekvisitet innebär att ”handlingen ska bestå i hot eller uttryck för missaktning.”

Det andra rekvisitet innebär att gärningen ”ska ske i uttalande eller annat meddelande som sprids.”

Det tredje och sista rekvisitet innebär att gärningen ska ”avse folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning.”

4.1.2.1 Hot eller missaktning

Det ”hot” som avses i det första rekvisitet ska tolkas enligt gängse språkbruk, och så har fallet varit ända sedan bestämmelsens tillkomst.⁹⁴ Konsekvensen av detta blir att bestämmelsen omfattar ett vidare område än vad som avses i BrB 4 kap. 5§ (olaga hot) och BrB 4 kap. 4§ (olaga tvång).⁹⁵ Hotet behöver ej vara av så allvarligt slag som det är fråga om i de båda ovan nämnda bestämmelserna.

Den ”missaktning” som kan vara aktuell behöver ej vara av så allvarligt slag som det är fråga om när det gäller exempelvis förtal. Inom det område som kan anses som straffbart faller sådana uttalanden som kan anses vara nedsättande för en viss folkgrupp. Även sådana företeelser som förlöjligar en folkgrupp eller ras faller rimligtvis innanför det straffbara området.⁹⁶ Dagens bestämmelse har precis som tidigare inte för avsikt att begränsa den sakliga debatt som kan föras på området, men detta kan inte användas till skydd när exempelvis ett uttalande uttrycker missaktning för en hel folkgrupp för att denna tillhör en viss nationalitet.⁹⁷

⁹³ A.a. s.52.

⁹⁴ SOU 2000:88 s. 187.

⁹⁵ Holmqvist, Lena, Brottsbalken, En kommentar, Del 2 (13-24 kap.) Studentutgåva 7 Brotten mot allmänheten och staten m.m.. (2013) Kap. 16:8 s. 3.

⁹⁶ A.a. s. 3.

⁹⁷ SOU 2000:88 s. 188.

Lämpligheten i ordet missaktning diskuterades redan inför att man införde ordet i bestämmelsen 1970 men man kom då fram till att det kommer att uppstå gränsdragningsproblem oavsett vilket ord som valdes.⁹⁸

Vad jag kan läsa ut dras gränsen till den sakliga kritiken när gärningsmannens uppsåt att missakta en viss grupp inte finns, under förutsättning att den kritik som framförs är saklig.

Diskussionen fördes vidare när nästa ändring i paragrafen gjordes 1982. Departementschefen ville uppnå en språklig precisering genom att byta ordet ”missaktning” mot ”förakt”. Avsikten med detta var att man skulle säkerställa att en saklig debatt kunde föras på området utan att paragrafen skulle bli tillämpbar vid sådana debatter. Det straffbara området skulle vara detsamma även efter ändringen, och detta var också motiveringen till att man valde att inte byta ut ordet ”missaktning”, mycket beroende på Justitiekammarens betänkande.⁹⁹ För ytterligare fördjupning hänvisas till Prop. 1981/82:58 och JuU 1981/82:41 s. 5 ff.

För att straffbarhet ska inträda så behöver det ej vara fråga om ett uttalande eller meddelande i den mening att det ska stå uttryckt i skrift eller ha uttalats muntligen. Det kan vara tillräckligt med att en viss symbol eller ett märke som har en viss innebörd uppvisas i tillräckligt hög grad. Mer om detta kommer jag att redovisa genom de rättsfall som jag sedan har för avsikt att ta upp

4.1.2.2 Spridningsrekvisitet

För att man ska kunna tillämpa paragrafen är det nödvändigt att det meddelande eller uttalande som görs sprids på ett sådant sätt som avses i paragrafen. Idag innebär detta att det tidigare kravet på offentlighet är borttaget. Tidigare så hade man gränsdragningsproblem när man skulle avgöra när en avgränsad sluten krets blev en större obegränsad krets och därför kan sägas tillhöra allmänheten. Man får enligt bestämmelsen ej sprida rasistiska uttalanden inom en sluten förening av något slag. Avsikten med detta var att hindra den verksamhet som förs internt i rasistiska grupper. Man skulle i praktiken hindra dem från att verka. Gränsen för det bestraffningsbara området drogs vid sådana uttalanden som gjorts inom den sfär som kan sägas utgöra den privata. Man tog här hänsyn till att det dels skulle vara omöjligt att kontrollera, på ett rimligt sätt, att bestämmelsen efterlevdes. Dels så ansåg man att man skulle ha rätten att kunna berätta för en nära anhörig berätta om sina åsikter även om dessa i sig inte kan anses försvarliga. Man har fortfarande rätt att göra uttalanden eller lämna

⁹⁸ Holmqvist, Lena, Brottsbalken, En kommentar, Del 2 (13-24 kap.) Studentutgåva 7 Brotten mot allmänheten och staten m.m.. (2013) Kap. 16:8 s. 3 ff.

⁹⁹ Holmqvist, Lena, Brottsbalken, En kommentar, Del 2 (13-24 kap.) Brotten mot allmänheten och staten m.m.. (2013) Kap 16:8 s. 4.

meddelanden som når ut till ett fåtal. Uttalandet eller meddelandet får dock inte nå allmänheten.¹⁰⁰

Dessa ändringar som gjordes, gjordes för att man skulle slippa införa ett förbud mot vissa organisationer. Man ansåg att ett förbud hade flera nackdelar, exempelvis att spänningsmomentet inom organisationen skulle kunna öka och att man på så sätt skulle kunna locka till sig fler medlemmar. Även erfarenheter från andra länder talade mot ett förbud.¹⁰¹

4.1.2.3 Skyddsobjektet

De grupper som skyddas enligt paragrafen är ju som ovan nämnts: folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning.

Med denna formulering så avser man att man ska kunna skydda stora grupper i samhället som kan anses vara i behov av ett sådant skydd.

Från början, när bestämmelsen kom, så var skyddsobjektet för paragrafen endast ”folkgrupp”. De grupper som omfattades av skyddet kunde vara en hel rasbestämd befolkningsgrupp men skyddet ansågs även omfatta del av sådan grupp.¹⁰² Detta skärptes 1970 då man i förarbetena tog upp att straffbarhet skulle kunna inträda även om den brottsliga handlingens objekt är mera allmänt. Man tog som exempel upp att ett prisande av en ras som görs på ett sätt att andra raser framstår som sämre i jämförelse med den prisade rasen.¹⁰³

För att undanröja eventuella tvivel om att vissa grupper som är skyddsvärda verkligen skulle ha ett skydd så vidtog man 1982 förändringar som innebar att befolkningsgruppen ”invandrare” skulle beredas ett fullgott skydd i enlighet med paragrafen. Problemet låg i att det kom motstridiga åsikter från olika myndigheter, om befolkningsgruppen ”invandrare”, omfattades av paragrafen eller inte. Det kunde nämligen hävdas att en folkgrupp av ett bestämt nationellt eller etniskt ursprung skulle vara åtminstone indirekt utpekad för att straffbarhet skulle inträda. Ett allmänt angrepp på invandrarna i vårt land ansågs ej omfattas av bestämmelsen.¹⁰⁴ Genom ändringen säkerställdes att alla rasistiska och liknade angrepp på en grupp av personer (exempelvis invandrare i allmänhet) omfattades av bestämmelsen oavsett om befolkningsgruppen bestod av personer med olika religioner, nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller ras omfattades.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Prop. 1986/87:151 s. 109.

¹⁰¹ A. prop. s. 111.

¹⁰² Holmqvist, Lena, Brottsbalken, En kommentar, Del 2 (13-24 kap.) Studentutgåva 7 Brotten mot allmänheten och staten m.m.. (2013) Kap. 16:8 s. 5.

¹⁰³ Prop. 1970:87 s. 73.

¹⁰⁴ NJA II 1982 s. 147.

¹⁰⁵ Holmqvist, Lena, Brottsbalken, En kommentar, Del 2 (13-24 kap.) Studentutgåva 7 Brotten mot allmänheten och staten m.m.. (2013) Kap. 16:8 s. 5.

Denna bestämmelse ger inte ett skydd åt enskilda personer som istället är hänvisade till det skyddet som ges i exempelvis paragrafen om förolämpning som finns i BrB 5:3.

För att paragrafen ska kunna aktualiseras så ska gärningen riktas mot en eller flera kollektivt bestämda grupper. Man har i litteraturen bedömt att förföljelse av en familj på grund av nationell eller etnisk tillhörighet inte omfattas av det straffbara området i BrB 16 kap. 8 §.¹⁰⁶

4.1.3 Proposition 2001/02:59

Genom proposition 2001/02:59 genomfördes den sista ändringen av BrB 16:8. Förslaget innebär att även sexuell läggning ska vara skyddat enligt nämnda paragraf. Vidare infördes det genom propositionen en särskild straffskala för grova fall av hets mot folkgrupp.

Bakgrunden till ändringen var att man ansåg att homosexuella har (och har haft) en utsatt position i samhället. Detta i jämförelse med andra grupper i samhället. Något skydd för denna utsatta position har ej funnits. Hets mot homosexuella har ej varit straffbart i Sverige och detta är något som rasistiska och främlingsfientliga grupper utnyttjat och därför ostraffat kunnat ha homosexuella och homosexualitet som måltavla för sitt hat. Denna propaganda har ofta framförts i skrifter, på Internet och på skivor.¹⁰⁷ Man har vid arbetet med den nya författningstexten haft att ta hänsyn till att ”hets mot folkgrupp” även är ett brott i Tryckfrihetsförordningen och i Yttrandefrihetsgrundlagen, eftersom ändringar i dessa båda grundlagar bör minimeras. Man förordade att motsvarande förändring av författningstexten skulle ske i Tryckfrihetsförordningen som skett i BrB 16 kap. 8 § 1 st..

Man hade under arbetets gång att välja på om man skulle skapa ett nytt brott eller om man skulle välja att utvidga de bestämmelser som fanns om hets mot folkgrupp. Man kom fram till att det var bäst att använda sig av den redan befintliga bestämmelsen i BrB 16 kap. 8§ 1 st.. Motiveringen var att man härigenom kunde få en och samma gärning att bli bedömd som två olika brott och, som jag anser viktigast, att man redan från början har en praxis att följa eftersom man ska göra samma överväganden när det gäller hets mot homosexuella.¹⁰⁸ Jag anser det även vara av vikt att man på detta sätt poängterar att det är samma skydd som gäller oavsett vilken ”grupp” man tillhör.

Man har i det nya lagförslaget valt att använda sig av formuleringen ”sexuell läggning”. Med begreppet ”sexuell läggning” omfattas homo-, bi-, och heterosexuell läggning. Begreppet omfattar inte andra sexuella identiteter eller beteende som transsexualism och transvestism¹⁰⁹. I

¹⁰⁶ A.a. s. 5.

¹⁰⁷ Prop 2001/02:59 s. 33.

¹⁰⁸ A. prop. s. 37 f.

¹⁰⁹ A. prop. s. 38 f.

propositionen uttalas det att det begreppet ”sexuell läggning” i fortsättningen ska användas som en vedertagen lagteknisk term för homo-, bi-, och heterosexualitet. Naturligt nog omfattas inte böjelser som pedofili.¹¹⁰

Eftersom lagstiftaren har valt att göra en utökning av de grupper som omfattas av skyddet kommer äldre praxis som avsåg andra grupper att vara relevant och samma principiella överväganden som gjorts tidigare ska även ha betydelse nu.¹¹¹

4.1.4 Hets mot folkgrupp- grovt brott

Genom lagändringen som trädde i kraft 2003 så infördes även ett andra stycke i BrB 16:8 gällande hets mot folkgrupp- grovt brott.

Bakgrunden till detta var att man fann att straffen som dömdes ut ofta var korta fängelsestraff eller bötesstraff även för de gärningar där vissa försvårande omständigheter förekommit. Man ville från lagstiftarens sida uppnå en större differentiering, detta särskilt i de fall där det kunde röra sig om mer organiserad eller omfattande spridning jämfört med de fall där spridningen skett i en snäv krets. Ändringen tillkom vid en tidpunkt när man uppmärksammat att det förekom en ökande propagandaverksamhet inom de rasistiska sammanslutningarna.¹¹²

Som bestämmelsen anger så ska det särskilt beaktas om meddelandet haft ett särskilt hotfullt eller kränkande innehåll och spritts till ett stort antal personer på ett sätt som varit ägnat att väcka betydande uppmärksamhet. Detta innebär inte att andra omständigheter som kan vara förmildrande eller försvårande inte ska beaktas. Vid bedömningen om gärningen är att anse som grov ska det göras en samlad bedömning av omständigheterna.¹¹³

I förtydligande syfte angavs i propositionen att ett uttalande av särskilt kränkande eller hotfullt slag vid normala fall ska vara att anse som en försvårande omständighet men att en sådan omständighet inte ensam bör ligga till grund för att en gärning ska bedömas vara ett grovt brott, exempelvis där någon uttalat något starkt kränkande inför en mindre grupp. Om meddelandet eller meddelandet nått en större krets bör detta tillmätas stor betydelse vid avgörandet om brottet är att anse som grovt.¹¹⁴

Det är dock inte, normalt sett, tillräckligt att ett meddelande har nått stor spridning för att utgöra grovt brott. För att en gärning ska bedömas som grov det krävas att innehållet i uttalandet klart överskridit det tillåtnas gräns, spritts i stor omfattning och utgöra led i en verksamhet av propagandakarakär.¹¹⁵

¹¹⁰ A. prop. s. 40.

¹¹¹ Holmqvist, Lena, Brottsbalken, En kommentar, Del 2 (13-24 kap.) Studentutgåva 7 Brotten mot allmänheten och staten m.m.. (2013) Kap. 16:8 s. 6.

¹¹² Prop. 2001/02:59 s. 26.

¹¹³ Holmqvist, Lena, Brottsbalken, En kommentar, Del 2 (13-24 kap.) Studentutgåva 7 Brotten mot allmänheten och staten m.m.. (2013) Kap. 16:8 s. 8.

¹¹⁴ Prop 2001/02:59 s. 27.

¹¹⁵ A. prop. s. 27.

Sammantaget ger detta att andra stycket av BrB 16:8 ska tillämpas restriktivt. Det är avsett att täcka de allvarligaste fallen av hets mot folkgrupp.¹¹⁶

4.1.5 Vad säger Europakonventionen

Europeiska konventionen om mänskliga rättigheter (EMRK) tillkom på initiativ av det nybildade Europarådet. Konventionen skulle bygga på den allmänna deklarationen om de mänskliga rättigheterna som antagits av FN:s generalförsamling 1948. Man ville genom EMRK (till skillnad från FN:s konvention) skapa en konvention som de deltagande länderna var bundna av. Konventionen trädde i kraft 1953.¹¹⁷

EMRK införlivades i svensk rätt 1995 (genom Lag 1994:1219) men ratificerades redan 1951. Följden av detta var att svenska medborgare före 1995 inte kunde åberopa konventionen gentemot den svenska staten inför myndigheter och domstolar.¹¹⁸ Samtidigt med införlivandet av EMRK genomfördes även ett tillägg i Regeringsformen i form av en bestämmelse som sa att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen. Bestämmelsen hittas nu i RF 2:19. De konventionsåtaganden som Sverige har gjort genom införlivandet har inneburit större möjligheter att begränsa fri- och rättigheter än de som ges enligt svensk grundlag. Den regel som då är mest restriktiv ska vara utslagsgivande.¹¹⁹

Införlivandet av konventionen med svensk rätt innebar ingen omedelbar, större skillnad för svensk rätt, men efter hand har EMRK:s betydelse för praxis kommit att öka då domstolarna i högre utsträckning tillämpat svensk rätt så att denna inte ska stå i strid med en eventuell prövning i Europadomstolen.¹²⁰

Jag kommer nedan att ta upp de artiklar som är aktuella inom ramen för denna uppsats. Vad gäller praxis för respektive artikel hänvisas till det avsnittet som behandlar NJA 2005 s. 805.

4.1.5.1 Artikel 9 i Europakonventionen

1. *Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet; denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva*

¹¹⁶ A.a s. 60.

¹¹⁷ Danelius, Hans, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis. (2012) s. 17.

¹¹⁸ Nergelius, Joakim, Svensk statsrätt. (2014) s. 172.

¹¹⁹ Holmberg, Erik, Stjernquist, Nils mfl. Grundlagarna. (2012) s. 79.

¹²⁰ Danelius, Hans, Mänskliga rättigheter i europeisk praxis. (2012) s. 39.

sinreligion eller tro genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer.

- 2. Friheten att utöva sin religion eller tro får endast underkastas sådana inskränkningar som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till den allmänna säkerheten eller till skydd för allmän ordning, hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- eller rättigheter.*

4.1.5.2 Artikel 10 i Europakonventionen

- 1. Var och en har rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser. Denna artikel hindrar inte en stat att kräva tillstånd för radio-, televisions- eller biograföretag.*
- 2. Eftersom utövandet av de nämnda friheterna medför ansvar och skyldigheter, får det underkastas sådana formföreskrifter, villkor, inskränkningar eller straffpåföljder som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till statens säkerhet, till den territoriella integriteten eller den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller för annans goda namn och rykte eller rättigheter, för att förhindra att förtroliga underrättelser sprids eller för att upprätthålla domstolarnas auktoritet och opartiskhet.*

4.1.6 Vad säger Regeringsformen

I regeringsformens andra kapitel finns det uppräknat vissa fri- och rättigheter som åtnjuter grundlagsskydd. De rättigheter som är särskilt aktuella för detta arbete finns i RF 2:1. och i RF 2:20-24.

4.1.6.1 Relevanta delar av RF 2:1

Varje medborgare är gentemot det allmänna tillförsäkrad

- 1. yttrandefrihet: frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor,*
- 6. religionsfrihet: frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion.*

4.1.6.1.1 Kommentar till RF 2:1

De två avsnitten som jag tar upp här är rätten till yttrandefrihet och till religionsfrihet.

Yttrandefrihetsbegreppet i RF är i huvudsak samma som används i TF.¹²¹

Angående yttrandefriheten kan nämnas att bestämmelsen omfattar ”yttranden” som normalt inte omfattas av TF eller YGL.

Utanför den skyddande sfären faller även yttranden som ingår som en del i utförandet av ett brott.¹²² (För utförligare uppräknade av dessa brott hänvisas till Holmberg, Stjernquist mfl. Grundlagarna.)

Vad gäller religionsfriheten är denna rättighet inte möjlig att begränsa genom lag. Religionsfriheten är vad man i den svenska doktrinen brukar kallas absolut, i motsats till de fri och rättigheter som kan begränsas, som benämns relativa.¹²³

Att religionsfriheten är absolut innebär inte en annars straffbelagd handling är att anse som straffri på grund av att den förekommer i ett religiöst sammanhang.¹²⁴

4.1.6.2 Relevanta delar av RF 2:20-21 och 2:23

Lagrummen finns återgivna i bilaga B.

4.1.6.2.1 Kommentar till RF 2:20-21 och 2:23

I huvudsak begränsas yttrandefriheten och de andra rättigheterna i RF 2:1 genom lag enligt RF 2:20-21 och 2:23 med de begränsningar som finns i paragraferna.

Begränsningarna får ske för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och hänsyn ska tas till proportionalitetsprincipen.¹²⁵

Jag anser det viktigt att betona att begränsningarna inte får hota fri åsiktsbildning såsom en av folkstyrets grundvalar och att begränsningarna får ej ske enbart på politisk, religiös kulturell eller annan sådan åskådning. Jag tycker dock att lagstiftaren varit någorlunda tydlig i förarbetena då man angett att exempelvis en saklig diskussion ska kunna hållas utan att man för den sakens skull gör sig skyldig till hets mot folkgrupp.

De formella kraven för begränsningar av yttrandefriheten regleras i RF 2:21. Yttrandefriheten får inskränkas med de skäl som finns uppräknade i RF 2:21. Ett skäl för begränsning som omdebatterats särskilt är det att det krävs särskilt viktiga skäl för att inskränka yttrandefriheten. Sådana viktiga skäl

¹²¹ Holmberg, Erik, Stjernquist. Nils mfl., Grundlagarna. (2012) s. 88.

¹²² Nergelius, Joakim, Svensk statsrätt. (2014) s. 134.

¹²³ A.a. s. 130.

¹²⁴ Prop. 1975/76:209 s. 115.

¹²⁵ Nergelius, Joakim, Svensk statsrätt. (2014) s. 156.

bedömdes föreligga vid den sista ändringen av BrB 16:8.¹²⁶

Det är även möjligt att inskränka yttrandefriheten genom förordning i tre fall. Dels gäller det bestämmelser om tystnadsplikt (RF 2:20) som direkt kan kopplas till yttrandefriheten, dels regeringens rätt att genom förordning meddela att föreskrift i vissa typer av lagar ska börja eller sluta att tillämpas (RF 8:5) och slutligen att det kan ske begränsningar av mötes- och demonstrationsfriheten med hänsyn tagen till rikets säkerhet eller för att motverka farsoter (RF 2:24)¹²⁷

4.2 Praxis rörande BrB 16 kap. 8 §

Detta avsnitt har till syfte att redogöra och bedöma en del av de rättsfall som finns på området. Motiveringarna i de olika fallen är av stor betydelse för mitt arbete eftersom jag med min uppsats vill undersöka hur domstolarna resonerat i de olika fallen. Praxis kring ”hets mot folkgrupp” har ökat kraftigt under senare år om man jämför med hur många fall det fanns före 1990-talet.¹²⁸

Fallen kommer att analyseras i olika utsträckning beroende på vad som krävs för att besvara uppsatsens frågeställningar.

4.2.1 NJA 1996 s. 577

Detta fall handlar om en person som burit kläder på vilka det fanns nazistsymboler som var synliga. Märkena och de olika symbolerna bars av den tilltalade i de centrala delarna av Visby. De symboler som var synliga var : kugghjul och sädessa, solkors, märke för Frisinnade unionspartiet, metallmärke som föreställde ett solkors, pinsmärke med odalrunan, tygmärke med örn och odalrunan, pinsmärke som föreställer Livets träd samt ett bältesspanne i form av solkors.

Symbolerna bedömdes vara representativa för en ideologi som är både våldsinriktad och uttrycker ett förhållande av den ariska rasen. Åklagaren gjorde gällande att den åtalade genom att bära dessa symboler uppsåtligt spridit ett meddelande som uttrycker hot och missaktning för andra folkgrupper.

Den åtalade bar vid tillfället för brottet svart keps, svart bomberjacka, svarta byxor och svarta kängor med stålhättor.

¹²⁶ Prop. 2001/02:59 s. 34 ff.

¹²⁷ Nergelius, Joakim, Svensk statsrätt. (2014) s. 156.

¹²⁸ SOU 2000:88 s. 190.

4.2.1.1 Tingsrättens bedömning

Bärandet av symbolerna i kombination med denna uniformslika klädsel som gjorde att Tingsrätten fällde den åtalade för hets mot folkgrupp. Tingsrätten gjorde undantag för bältesspannet som inte säkert varit synligt vid tillfället. Tingsrätten ansåg att brottet var att ringa eftersom spridningen av meddelandet varit begränsad.

4.2.1.2 Hovrättens bedömning

Den åtalade överklagade till Hovrätten och lämnade i huvudsak samma uppgifter som vid Tingsrätten. Hovrättens bedömning blev att den åtalade hade gjort sig skyldig till ”hets mot folkgrupp”. Skälet till detta var att Hovrätten ansåg att det samlade intryck som den åtalade gav genom att bära märkena tillsammans med den uniformslika klädseln kunde anses falla in under bestämmelsen. Hovrätten var inte enig i beslutet. De två skiljaktiga hävdade att yttrandefrihetsskäl tillsammans med en rekommenderad restriktiv tolkning av paragrafen borde innebära att den åtalades handling ej anses som hets mot folkgrupp.

4.2.1.3 Högsta domstolens bedömning

Domen överklagades till Högsta domstolen som meddelade prövningstillstånd. En oenig Högsta domstol fann att handlingen innebar ”hets mot folkgrupp”. Högsta domstolen säger i sina domskäl att de symboler som bars av den åtalade kunde kopplas till nazistiska värderingar. Vidare konstaterar Högsta domstolen att BrB 16 kap 8 § ska tolkas restriktivt eftersom den i sig innebär en inskränkning av 2 kap. regeringsformens grundläggande fri och rättigheter. Eftersom budskapet inte spridits genom tal eller skrift så tog Högsta domstolen fasta på uttrycket ”annat meddelande” när de fann att bärandet av symbolerna eller uppträdande i viss klädsel kunde anses som en indirekt jämförbar åsiktsyttring om emblemet ensamt eller i kombination med klädseln utan tvekan utgör en koppling till en särskild åsiktsriktning.

Högsta domstolen gjorde bedömningen att vissa av symbolerna var så välkända att de bedömdes som starkt förknippade med den nazistiska ideologin.¹²⁹ Andra märken som bars av den åtalade hade inte lika stark anknytning till nazismen eller var inte lika allmänt kända som nazistiska symboler, men de förstärkte det nazistiska budskapet. Högsta Domstolen sade därefter att bärande av märken som kanske inte i sig, eller ensamma, kan anses sprida ett sådant budskap det är frågan om, i kombination med vissa kläder kan uppfylla rekvisiten. Genom denna formulering tycker jag att Högsta domstolen har skapat ett utrymme för att man ska kunna använda bestämmelsen även vid fall där en eventuell åtalad person bär märken som inte kan sägas ha den entydiga och självklara koppling till en nazistisk

¹²⁹ Den åtalade bar ett märke med en örn och en lagerkrans på, vilket domstolen jämställde med ett hakkors.

ideologi som ligger för handen i detta fallet. Viktigt är dock att betona att bärandet av de mindre kända symbolerna enligt min bedömning av formuleringen inte ensamt bör kunna konstituera lagbrott.

Högsta domstolen fann att den åtalade genom bärandet av symbolerna spridit ett budskap som inte kunde anses lagenligt eftersom budskapet i sig uttryckte missaktning för människor tillhörande andra folkgrupper än den nordiska.

Den skiljaktige ledamoten sade att märkena inte var för sig eller tillsammans kunde anses ge ett tillräckligt starkt uttryck för hot mot, eller missaktning för någon persongrupp.

4.2.1.4 Analys av rättsfallet

Slutsatser att dra efter detta rättsfall är att symboler med nazistisk eller främlingsfientlig karaktär kan anses utgöra ”hets mot folkgrupp” om de är att anse som tillräckligt kända och förknippade med en ideologi som tillhör den rasistiska. Även bärandet av mindre kända symboler kan tänkas innebära ”hets mot folkgrupp” om de bärs tillsammans med kläder av visst snitt och modell.

4.2.2 RH 1997:53

Detta Hovrättsfall upptar särskilt spridningsrekvisitet till prövning. Sju personer stod åtalade för hets mot folkgrupp. De hade under en demonstration tillsammans och i samförstånd uppsåtligt spritt ett meddelande som uttrycker hot och missaktning för andra folkgrupper utom den nordiska. Det var vid tillfället stor massmedial bevakning. De åtalade hade burit en enhetlig uniformliknande klädsel och på flertalet av de åtalades mössor fanns det märken föreställande örn med hakkors och en dödskalle. De åtalade tog täten vid demonstrationen som ledde till en lastbrygga vid järnvägsstationen i Trollhättan. De åtalade gick upp och ställde sig på bryggan med svenska flaggor och banderoller med texten ”Sverige vakna”. Framför lastbryggan fanns det några hundra sympatisörer. En av de åtalade höll ett anförande med innehållet att det skulle komma ett nationalsocialistiskt rike och att hämnden skulle komma. Talaren använde en megafon. Det förekom under flera tillfällen vid demonstrationen att det gjordes romerska hälsningar med talaren som anförare.

4.2.2.1 Tingsrättens bedömning

Tingsrätten fann i sitt avgörande att de tilltalade genom kläder, märken, övrig utrustning och via sitt sätt att uppträda gett en otvetydig koppling till den nazistiska ideologin med idéer om rasöverlägsenhet och rashat, vilket inneburit ett meddelande i lagens mening. Sammantaget med det tal som hölls, innebar det förmedlade budskapet att andra folkgrupper än den

nordiska både missaktades och hotades. Tingsrätten meddelade fällande domar mot samtliga tilltalade.

4.2.2.2 Hovrättens bedömning

Hovrätten delade Tingsrättens bedömning och förtydligade genom att hänvisa till NJA 1996 s. 577 och fann att de tilltalade agerat mer långtgående än i det hänvisade fallet och att det var uppenbart att det skett spridning av samma budskap. Hovrätten bedömde liksom Tingsrätten att meddelandet inneburit hot mot angivna folkgrupper. Hovrätten meddelade fällande domar.

4.2.3 RH 1997:28

Detta fall från Hovrätten för västra Sverige behandlar främst spridningsrekvisitet.

Omständigheterna i fallet var följande: A hade tillsammans med några vänner suttit och pratat och lyssnat på hög musik på en gräsmatta i närheten av ett bostadsområde. Klockan var vid tillfället mellan 4 och 6 på morgonen. Inga andra personer fanns i närheten. A och hans kamrater befann sig cirka 50 meter från närmsta bostadshus A hade burit en armbindel med ett hakkors på, synligt på armen. Han ska ha burit armbindeln under cirka fem minuter. Anledningen till A hade armbindeln uppgavs vara att han skaffat den för att hänga den på väggen men att han blivit ombedd av en av kamraterna att visa den.

4.2.3.1 Tingsrättens bedömning

Tingsrätten ansåg inte att bärandet av armbindeln innebar hets mot folkgrupp. Detta med hänvisning till att man ej ur BrB 16:8 direkt kan utläsa att A:s handlande utgör brott. Tingsrätten tolkar bestämmelsen restriktivt med hänsyn tagen till individens yttrandefrihet. Vidare ansåg inte tingsrätten att meddelandet spritts på så sätt som krävs för att ansvar ska kunna utkrävas.

4.2.3.2 Hovrättens bedömning

Hovrätten ansåg inte heller att bärandet av armbindeln utgjorde hets mot folkgrupp. Hovrätten säger dock att bärandet av armbindeln i och för sig kan utgöra hets mot folkgrupp med hänvisning till att förarbetena inte ställer krav på att uttalandet eller meddelandet ska göras i skriftlig form utan även kan göras genom åtbörder eller framställning i bild. Hovrätten hänvisar även till NJA 1996 s. 577 där en indirekt åsiktsyttring genom bärande av emblem eller uppträdande i viss klädsel kan anses motsvara kravet på uttalande eller meddelande i bestämmelsen.

Men Hovrätten finner likt Tingsrätten att meddelandet inte spridits i tillräcklig utsträckning. Meddelandet hade i detta fall endast nått ett fåtal och kravet på att meddelandet ska ha nått allmänheten kan inte sägas vara uppfyllt.

4.2.3.3 Analys av rättsfallet

En intressant aspekt i detta rättsfall är att tingsrätt och hovrättens domskäl skiljer sig åt. I tingsrätten bedömdes bärandet av armbindeln inte kunna utgöra hets mot folkgrupp även om spridningsrekvisitet uppfyllts. Hovrätten sade i sina domskäl att bärandet i och för sig skulle kunna falla in under bestämmelsen.

Vad gäller spridningsrekvisitet så står det inte omnämnt hur många personer som faktiskt har sett armbindeln. Det talas endast om att A tillsammans med några ”kompisar” varit på platsen. Det hade varit intressant att veta hur många personer som haft möjlighet att se armbindeln. Hade det blivit någon skillnad om det rört sig om ett större objekt, (exempelvis en flagga med ett hakkors på), som kanske kunnats se från bostadsområdet. Även tidpunkten på dygnet bör ha påverkat möjligheten till att sprida meddelandet.

4.2.4 NJA 1999 s. 702

Fallet från Högsta Domstolen behandlade främst spridningsrekvisitet. I fallet var gärningsmannen även åtalad för olaga hot. Jag kommer inte att beröra frågan om det olaga hotet i detta referat.

Omständigheterna i fallet var följande:

A hade i en buss fört ett samtal med en kamrat och sedan i anslutning till en busshållplats bland annat uttalat hur skönt det var att se på då någon dödade en neger. Vidare hade han uttalat: ”Vad fula dom är, stick hem till ert hemland” och ”vi är rasister och gillar inte svartingar”. På bussen fanns det mellan 10 till 15 passagerare och dessa satt längre fram i bussen.

Uttalandena var riktade mot tre mörkhyade personer som satt nära A och dennes kamrat. Dessa uppfattade samtalet. Samtalet mellan A och dennes kamrat fördes i normal samtalston och det kunde inte fastslås om det var möjligt för de andra passagerarna som befann sig i bussen att höra samtalet mellan A och hans kamrat.

4.2.4.1 Tingsrättens bedömning

Tingsrätten ogillade åtalet vad gället hets mot folkgrupp med hänvisning till att uttalandena inte visats nått ut till fler än ett fåtal personer.

4.2.4.2 Hovrättens bedömning

Även Hovrätten ogillade åtalet med hänvisning till att det rådde ovisshet om uttalandena nått fler än ett fåtal personer.

4.2.4.3 Högsta domstolens bedömning

HD uttalade i domskälen att det för att spridningen av ett skriftligt meddelande inte krävs att en större grupp tagit del av meddelandet utan att det i princip räcker att meddelandet gjorts tillgängligt för personerna i gruppen. Samma princip, resonerar HD ska anses gälla för meddelanden som sprids muntligen. Det räcker att uttalandena fällts inför en folksamling och att uttalandena var ägnade för gruppen att uppfatta. Om personerna sedan faktiskt uppfattat meddelandet borde inte påverka ansvarsfrågan. HD uttalade vidare att spridningsrekvisitet inte skulle tolkas mer långtgående än vad som nu var fallet. (RÅ hade i HD fört resonemanget om att spridningsrekvisitet var uppfyllt med hänvisning till att uttalanden gjorts i ett allmänt kommunikationsmedel som ansågs vara en sådan miljö där utomstående typiskt sett har möjlighet att höra vad som sägs mellan andra på bussen.)

HD ogillade åtalet med hänvisning till att det inte visats att uttalandena kunnat uppfattas av tillräckligt många personer.

4.2.4.4 Analys av rättsfallet

I detta fall dras gränsen för hur långt spridningsrekvisitet kan utsträckas. För att spridningsrekvisitet ska vara uppfyllt måste yttrandet eller meddelandet ha kunnat uppfattas av tillräckligt många personer, de ska vara ägnade att uppfattas av dessa.

4.2.5 RH 2000:72

Rättsfallet behandlar främst spridningsrekvisitet i den aktuella bestämmelsen.

Omständigheterna i fallet var att en A var åtalad för att tillsammans med tre andra personer, två gånger ha skrikit ”Sieg Heil” och samtidigt ha gjort nazisthälsningar. Vid tillfället hade A tillsammans med kamrater begett sig till det aktuella bostadsområdet för att ringa på dörrklockan hos en familj med invandrarbakgrund. Vid tillfället hade de hindrats från att göra detta av en granne till familjen eftersom familjen trakasserats tidigare. Den ingripande grannen blev sedan vittne till den brottsliga gärningen. Genom utredningen fastslogs att A tillsammans med minst tre kamrater vid två tillfällen skrikit ”Sieg Heil” och gjort nazisthälsningar.

4.2.5.1 Tingsrättens bedömning

Tingsrätten konstaterade att A:s uttalande och gester var väl förknippade med nazismen. A har därför genom sitt agerande, med gester och rop uttryckt missaktning för andra folkgrupper än den egna.

Tingsrätten tog sedan upp frågan om uttalandena och gesterna hade spritts i tillräcklig omfattning. Vid bedömningen tog Tingsrätten fasta på att uttalandena och gesterna endast visats uppfattats av ett vittne och A:s kamrater. Vittnet uppfattade att orden och gesterna inte var riktade mot honom utan mot grannfamiljen. Detta motsades av A.

Tingsrätten gjorde bedömningen att uttalandena och gesterna inte var spridda i den omfattning som krävs för att fälla till ansvar eftersom det inte var visat att tillräckligt många personer rent faktiskt uppfattat gesterna och orden.

4.2.5.2 Hovrättsens bedömning

Hovrätten fann i likhet med Tingsrätten att A genom sitt agerande uttryckt missaktning för andra folkgrupper än den egna genom sitt agerande.

Hovrätten tar därefter upp frågan om uttalandena kan anses spridda på det sätt som avses i paragrafen.

Hovrätten tog i sina domskäl fasta på att det för att spridningen ska anses fullbordad inte krävs att personerna som uttalandena riktar sig till rent faktiskt uppfattat dessa eller tagit dessa till sig men att uttalandena var ägnade för gruppen av personer att uppfatta. Hovrätten resonerade i fallet att uttalandena gjorts i ett bostadsområde vid en tidpunkt då det framstod som uppenbart att det fanns personer i bostäderna och att det därför förelåg en klar presumtion för att A:s yttranden var ägnade att uppfattas av ett flertal personer. Detta sammantaget med att vittnet uppfattat yttrandena inifrån sin bostad ansågs utgöra grund för att spridningsrekvisitet kunde anses uppfyllt. Till detta kom de tiotal kamrater till A som befann sig på platsen även hört uttalandena. Det hade dock varit tillräckligt för att uppfylla kravet på spridning om endera av ”åhörargrupperna” kunnat uppfatta uttalandena.

Gärningen bedömdes som ringa med hänsyn till att gärningarna får räknas som enstaka och spontant uttryckta.

4.2.5.3 Analys av rättsfallet

Även detta rättsfall behandlar gränsdragningen för spridningsrekvisitet. I detta fall var det möjligt och till och med troligt att meddelandet eller yttrandet skulle kunna nå omgivningen, det var alltså ägnat att uppfattas av ett flertal personer. Det finns inget krav på att visa att meddelanden eller yttranden faktiskt uppfattats.

4.2.6 NJA 2005 s. 805

Detta fall är det omdebatterade så kallade Åke Green-fallet. Omständigheterna i fallet var att en pingstpastor (Åke Green) framfört en predikan i Borgholm inför ett femtiotal åhörare. Green hade bjudit in media till predikotillfället men dessa hade avböjt att komma. Green hade även efter predikotillfället distribuerat referat av predikan för publicering ibland annat Ölandsposten vilket också skedde.

Ämnet som behandlades i predikan var ”Är homosexualitet en medfödd drift eller onda makters spel med människor?”. Följande avsnitt (här kursivt) av predikan togs upp av åklagaren vid rättegången i Högsta Domstolen:

Genom att legalisera då partnerskap mellan män och män och mellan kvinna och kvinna, så kommer det att skapa katastrofer helt enkelt. Utan dess like. Vi ser följderna redan av det här. Vi ser det genom AIDS som sprider sig. Nu är inte alla AIDS-smittade är inte homosexuella, men det har uppstått på grund av detta en gång i tiden och sedan kan naturligtvis oskyldiga människor bli smittade av denna hemska sjukdom utan att för den skull ha någonting med det som ligger bakom i detta vad gäller homosexualitet.

Bibeln tar här och undervisar om dessa abnormiteter. Och sexuella abnormiteter är en djup cancersvulst på hela samhällskroppen. Herren vet att sexuellt förvridna människor kommer till och med att våldta djuren. Inte heller djuren går fria från människans sexuella behov och branden som är tänd i en människa. Utan till och med det kan man ägna sig åt.

Gosseskändare: Redan då bibeln skrevs visste Herren vad som skulle ske. Vi har upplevt det här och upplever det och vi förfasar oss över det. Och Paulus talar i första korintierbrevet ett och tio om dessa människor. Och perversa människor är översatt från grundtexten som säger `en som ligger med pojkar`. En som ligger med pojkar är perversa människor som då bibeln talar om. Nu vill jag understryka att alla homosexuella är inte pedofiler. Och alla homosexuella är inte perversa. Men man öppnar ändå porten till förbjudna områden och låter synden få fäste i tankelivet. Och den som är pedofil idag börjar inte som sådan. Utan började helt enkelt med att byta sitt umgänge. Det var så det började. Och att vara trogen i ett homosexförhållande är inte på något sätt ett bättre förhållande än där man byter partner varenda dag. Det är inget bättre förhållande. Utan det är lika föraktligt i guds ögon.

Frivilligt lämnar jag renheten och tar emot orenheten. Medvetet bytte de säger Paulus. Homosexualitet det är någonting sjukt. Det är alltså en frisk och ren tanke som blivit utbytt mot en besmittad tanke. Där ett friskt hjärta som blivit utbytt mot ett sjukt hjärta. Det är så man har gjort. Där en frisk kropp som har blivit ödelagd på grund av ett byte säger Paulus ... Är

homosexualitet något man väljer, svar ja. Man väljer det. Man är inte född till det. Man väljer det här helt enkelt. Man byter ut det. Det är absolut på det sättet för annars skulle det vara svek mot människor.

4.2.6.1 Tingsrättens bedömning

Tingsrätten konstaterade i sin dom att meddelandet spritts i den utsträckning som krävs för att kunna ställas till ansvar enligt BrB 16:8. Tingsrätten fann vidare att de uttalanden som Green gjort stred mot BrB 16:8 genom att de uttryckte missaktning av homosexuella som grupp. Tingsrätten diskuterade sedan förhållandet till Europakonventionens 9:e artikel som anses ge rätt att påverka andra genom religiös förkunnelse. Tingsrätten fann att fallet inte gällde Greens rätt att förkunna sin religiösa övertygelse. Fallet ansågs handla om Green brutit mot BRB 16:8 i svensk rätt.

Tingsrätten konstaterade i sin dom att straffbestämmelsen i BRB 16:8 uppfyllde EKMR:s krav på att en inskränkning av mänskliga rättigheter ska vara föreskriven i nationell lag. Vidare konstaterade men att lagrummet var tydligt nog med hänsyn tagen till förutsebarheten vad gäller en gärnings straffbarhet.

Vad gäller kravet på nödvändighet för att inskränka en mänsklig rättighet kom Tingsrätten fram till att det är nödvändigt med en inskränkning i syfte att skydda homosexuella som grupp. Man diskuterade här en proportionalitetsbedömning mellan den enskildes intresse av religionsfrihet och det allmännas eller enskilda intressen som motiv till inskränkningen.

Tingsrätten förde vidare resonemanget att diskussion kring och citering av religiösa urkunder inte föll inom det straffbara området. Detta med hänvisning till JK:s beslut 2003-01-21 Dnr 16-03-30. Tingsrätten poängterade här att bibeln eller annat liknande material inte fick användas för att uttrycka hot eller missaktning mot homosexuella som grupp. En skillnad ska dock göras mot uttalanden och meddelanden som inte har som syfte att kränka gruppen av homosexuella men som hänför sig till beteenden eller uttryck som den homosexuella läggningen för med sig. Kring sådana frågeställningar ska det vara möjligt att föra en diskussion.

Tingsrätten fann i sin dom att de uttalanden som Åke Green gjort djupt kränkt homosexuella som grupp och predikan som gjordes klart hade till syfte att kränka homosexuella som grupp. Vidare konstaterade Tingsrätten att det finns ett starkt skydd för yttrandefriheten men att den rättighet som homosexuella har att inte utsättas för kränkningar måste väga tyngre än Åke Greens rätt att uttala kränkningar i religionens namn.

Åke Green fälldes i Tingsrätten för hets mot folkgrupp.

4.2.6.2 Hovrättens bedömning

Hovrätten konstaterade att medborgarnas yttrandefrihet och religionsfrihet är grundlagsfäst och även har ett skydd i EKMR. Dessa rättigheter kunde inskränkas undantaget den grundlagsfästa religionsfriheten. En sådan begränsning utgörs av BrB 16:8 vad gäller den grundlagsfästa yttrandefriheten. Hovrätten hänvisade här till prop. 2001/02:59.

Hovrätten kommer i likhet med Tingsrätten fram till att Åke Green vid predikan uppfyllt spridningsrekvisitet och att det handlar om en skyddad grupp (homosexuella).

Hovrätten bedömde att Åke Greens uttalanden inte var mer långtgående till sitt innehåll än de bibelcitat han hänvisade till och att Greens uttalanden därmed höll sig innanför det tillåtna även om Hovrätten starkt ifrågasatte Greens tillägg och fann ordvalen anmärkningsvärda. Man ansåg att Green knutit an till bibelns budskap med sina egna ord och egna tolkning av bibelns budskap. Hovrätten meddelade friande dom.

4.2.6.3 Högsta domstolens bedömning

HD säger i sin dom att Åke Greens uttalanden bör prövas utifrån hur en åhörare till predikan uppfattat den.

HD sa även att en annan utgångspunkt för bedömningen skulle vara att Åke Green gjort sina uttalanden utifrån sin kristna övertygelse, och sin plikt som pastor, i mening att påverka människors situation till det bättre.

HD fann att Åke Greens uttalanden klart överskridit gränsen för en saklig och vederhäftig diskussion kring gruppen homosexuella. Vidare hade detta uttalande spritts inför församlingen och Åke Green måste ha varit medveten om att dessa uttalanden skulle komma att uppfattas som kränkande. Sett till motiven för BrB 16:8 innebar uttalandena en sådan missaktning av gruppen homosexuella som krävs för straffbarhet.

HD tog sedan upp till bedömning om ordet missaktning skulle bedömas enligt en mer restriktiv tolkning med hänsyn tagen till religions och yttrandefriheterna i grundlagen.

HD slog fast att det var uppenbart att religionsfriheten såsom den uttalas i regeringsformen inte kunde fria Åke Green från ansvar.

HD slog även fast att det inte var uppenbart att den grundlagsskyddande yttrandefriheten hindrade en fällande dom¹³⁰. HD jämförde här med RF 11 kap. 14 § i Regeringsformen. Man fann inte heller någon annat hinder i grundlagen för tillämpningen av BrB 16:8.

Man konstaterade vidare att bestämmelsen om hets mot folkgrupp rymms

¹³⁰ Notera dock att uppenbarhetsrekvisitetet i RF 11:14 försvunnit i och med grundlagsreformen 2010.

inom ramverket för EMRK på angivet sätt. HD hänvisade här till RF 2:23 där begränsningarna för friheterna på yttrandefrihet och religionsfrihet tas upp.

Frågan som HD sedan ställer är om tillämpningen av BrB 16:8 i detta fall skulle innebära ett brott mot Sveriges konventionsåtaganden, särskilt gentemot artikel 9 rörande religionsfrihet i EMRK. HD konstaterade då också att man hade Europadomstolens praxis att beakta vid sin bedömning. I sitt fortsatta resonemang ställer HD frågan om inskränkningen av Greens frihet att predika är nödvändig i ett demokratiskt samhälle. HD anser att man för att kunna göra denna prövning behöver värdera om inskränkningen är proportionell till det skyddade intresset. HD konstaterar också att motsvarande bedömning ska göras om Greens yttranden kan anses falla under artikel 10 (yttrandefrihet) i EMRK.

Vid sin prövning hänvisar HD till ett antal avgöranden från Europadomstolen och man bedömde att de yttranden som Green fällt inte kunde anses utgöra ”hate speech”¹³¹ och att Europadomstolen sannolikt skulle anse en fällande dom vara en oproportionerlig inskränkning. Greens uttalanden ansågs inte rättfärdiga eller uppmuntra hat mot homosexuella och har gjorts inför sin församling kring ett tema som finns i bibeln. HD konstaterar avslutningsvis i domen att man för att uppnå en mer konventionsenlig tolkning bör tolka bestämmelsen om hets mot folkgrupp mer restriktivt än vad förarbetena anger. HD friade Green.

4.2.6.4 Analys av rättsfallet

Detta fall fick, när det kom, stor uppmärksamhet. HD kom här fram till, så som jag tolkar det, till att Green genom sin predikan klart överskred gränsen för att fällas för hets mot folkgrupp, sett till en förarbetstrogen tolkning av begreppet missaktning.

När HD efter det bedömde om det innebar en otillåten inskränkning av hans yttrande eller religionsfrihet utifrån EMRK med tillhörande praxis fann man att så sannolikt var fallet. Den förarbetstroga tolkningen fick då vika till förmån för den konventionsenliga tolkningen.

Enligt mig uppstår här ett problem eftersom man utifrån bestämmelsen hets mot folkgrupp har en formulering som inte i alla avseenden stämmer överens med dess tillämpning. Detta anser jag skapar problem med att förutse vad som ska vara det straffbara området för bestämmelsen, en viktig aspekt ur rättssäkerhetssynpunkt. Konkret innebar detta att homosexuella som grupp fick ett sämre faktiskt skydd för uttalanden som gjordes i religiösa sammanhang.

¹³¹ ”Hate speech” kan sägas vara uttryckssätt som sprider, förespråkar, uppmuntrar eller rättfärdigar hat grundat på intolerans (inklusive religiös sådan). Se sid 829 f i NJA 2005 s. 805.

4.2.7 NJA 2006:467

Fallet rör sju personer som spred flygblad på en skola. Innehållet i flygbladen beskrev homosexualitet som promiskuöst, orsak till HIV och Aids och som främjare av pedofili, vilket inneburit att de uttryckt missaktning för grupper av personer med anspelning på sexuell läggning. Justitiekanslern hade innan ärendet hanterats i domstol meddelat beslut att TF inte var tillämplig på flygbladet.

4.2.7.1 Tingsrättens bedömning

Tingsrätten fann att innehållet i flygbladet klart överskred gränsen för vad som kan anses vara en vederhäftig och saklig diskussion. Man konstaterade vidare att innehållet var spritt genom att flygbladet lagts i och på, i vart fall hundra elevers skåp.

Att uppmärksamma i TR:s dom är att de hänvisar till EMRK såväl som grundläggande fri och rättigheter enligt RF men finner (i likhet med förarbetena) att en tillämpning av BrB 16:8 inte står i strid med dessa. Tingsrätten meddelande fällande dom.

4.2.7.2 Hovrättens bedömning

Hovrätten finner i sina domskäl att innehållet i texten i de utdelade flygbladen klart överskrider gränsen för en saklig och vederhäftig diskussion. Meddelandena ger uttryck för en missaktning mot homosexuella som grupp och faller innanför det straffbara området vid en förarbetstrogen tolkning av bestämmelsen för hets mot folkgrupp.

I sitt vidare resonemang hänvisar Hovrätten till NJA 2005 s.805 och man finner då att eftersom innehållet i flygbladet inte uppmuntrar till hat eller våld mot homosexuella så skulle en fällande dom innebära en enligt EMRK oproportionerlig inskränkning av de åtalades rättighet att framföra kritiska åsikter.

4.2.7.3 Högsta domstolens bedömning

HD konstaterade att innehållet i flygbladet gav uttryck för missaktning för homosexuella som grupp. Denna bedömning grundades bland annat på hur en mottagare skulle uppfatta det sammantagna innehållet i texten och motivet till spridningen, att initiera en debatt rörande skolundervisningens objektivitet. HD konstaterade att ett missaktande meddelande om homosexuella spridits.

Vidare fann HD att en tillämpning av bestämmelsen inte uppenbart stred mot skyddet för yttrandefrihet i RF.

HD gick sedan vidare och bedömde om art. 10 EMRK kunde påverka frågan om ansvar. Liksom i NJA 2005 s. 805 fann HD att frågan gällde huruvida en inskränkning för de åtalade (i detta fall de tilltalades rätt att sprida flygblad med visst innehåll) kan vara nödvändig i ett demokratiskt samhälle och om denna begränsning är proportionell i förhållande till att skydda gruppen

homosexuella från den kränkning som meddelandet innehåller. HD refererar till ett flertal fall och uttalar att särskild vikt ska läggas vid innehållet i yttrandet och syftet med det, till vem eller vilka yttrandet riktar sig, i vilket sammanhang det sprids och i vilken egenskap någon sprider det. HD betonar att Europadomstolen flera gånger framhållit betydelsen av yttrandefrihet i allmänna angelägenheter men även påmint den som utnyttjar sin frihet enligt 10 § att det föreligger ansvar och skyldigheter att så långt möjligt undvika uttalanden som är omotiverat kränkande för andra. Sådana uttalanden kan utgöra angrepp på andras rättigheter och kan anses inte bidra till framsteg i umgänget mellan människor.

I sitt fortsatta resonemang konstaterar HD att förutsättningarna varit andra än i NJA 2005 s. 805 eftersom spridningen har skett i en skola där unga personer inte kunnat välja om de velat ta emot flygbladen eller inte. Vidare resonerade HD att även om flygbladsutdelningen gjordes för att initiera en debatt så hade den utformats på ett sätt som var kränkande för homosexuella som grupp. Syftet med flygbladsutdelningen kunde uppnåts utan de kränkande uttalandena. Något hinder för att döma de tilltalade till ansvar för hets mot folkgrupp förelåg därför inte.

Två av justitieråden (D. Victor och T. Håstad) var skiljaktiga och ville fria i fallet. Motiveringen för detta ställningstagande är, omfattande och välskrivet. I korthet anges att bestämmelsen om hets mot folkgrupp ska tolkas med beaktande av innehållet i grundlagen (dvs. en grundlagskonform tolkning) istället för lagprövning jämlikt RF 11:14. Vidare anges på ett tydligt sätt hur Europadomstolen gör sin prövning i fyra steg och att det vid bedömning i detta fall inte föreligger tillräckliga skäl för en inskränkning av yttrandefriheten och därmed även för fällande dom.

Fallet har sedermera prövats i Europadomstolen som enhälligt fann att det inte förelåg någon kränkning av art. 10 i EMRK¹³². Det förelåg dock tvekan kring utfallet från vissa av Europadomstolens ledamöter.

4.2.7.4 Analys av rättsfallet

Även i detta fall bedömde HD om det förelåg en kränkning enligt EMRK. Man fann dock att det inte förelåg någon kränkning av EMRK vid en tillämpning av BrB 16:8. Såsom angetts ovan var omständigheterna något annorlunda än i Green-fallet men frågan som jag ställer mig är om utgången hade blivit en annan om ett religiöst samfund av något slag hade stått för utdelningen av flygblad.

4.2.8 NJA 2007 s. 805

I NJA 2007 s. 805 behandlas två rättsfall.

¹³² Case of Vejdeland and others v. Sweden, Application no. 1813/07.

Det första rör hets mot folkgrupp genom underlåtenhet att ta bort meddelanden från en elektronisk anslagstavla (BBS-lagen) och det andra är hets mot folkgrupp enligt Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) beträffande utgivaren av en webbplats.

Att anmärka här är att det ställs delvis andra krav för fällande dom med anledning av att det rör BBS-lagen och YGL. Jag kommer därför endast kort att beröra NJA 2007 s.805 II.

4.2.8.1 NJA 2007 s. 805 I

Omständigheterna i fallet var i korthet sådana att en person som var ansvarig för en elektronisk anslagstavla med kristet budskap hade underlåtit att ta bort meddelanden som uttryckte missaktning och hot mot homosexuella. Enligt Lag (1998:12) föreligger en skyldighet att ta bort meddelanden från anslagstavlan bl.a. om de uppenbart utgör hets mot folkgrupp. Lagen är subsidiär i förhållande till Brottsbalken.

Meddelandena som var publicerade innehöll bl.a. följande partier: *”Ju tidigare bögen får möta sin bödel, desto färre blir hans samlade synder och desto bättre hans utsikter inför evigheten”*

”De män som inte uppbådar kraften att avstå från umgänge med andra män de bör straffas med döden genom att hängas på pålar på stadens torg. Så räddas de från fortsatt synd samtidigt som andra sodomister tilldelas en värdefull varning”

4.2.8.1.1 Tingsrättens bedömning

Tingsrätten fann i sin dom att meddelandenas innehåll uppenbart omfattades av BrB 16:8 då de var klart nedsättande för homosexuella som grupp och att det var meddelandet var spritt. Tingsrätten meddelade fällande dom för brott mot lagen om elektroniska anslagstavlur. (Åklagaren hade ej yrkat på straff för medhjälp till hets mot folkgrupp)

4.2.8.1.2 Hovrättens bedömning

Hovrätten fann i sin dom att de texter som fanns på anslagstavlan utgjorde s.k. hate speech och att en fällande dom inte skulle vara en oproportionerlig inskränkning av Europakonventionens rättighet att framföra kritiska åsikter även med beaktande av utslaget i NJA 2005 s. 805. Genom att låta meddelandena stå kvar ansågs den tilltalade ha gjort sig skyldig till medhjälp till hets mot folkgrupp.

4.2.8.1.3 Högsta domstolens bedömning

I sin bedömning hänvisade HD till tidigare avgöranden och till Europadomstolen och angav att det inte endast är innehållet i yttrandet som är relevant utan att hänsyn även ska tas till omständigheterna kring yttrandet. Man fann att inläggen var mer kränkande för gruppen homosexuella än de som tidigare prövats (NJA 2005 s. 805 och NJA 2006 s.

467) men att de aktuella inläggen inte kunde anses utgöra s.k. hate speech. HD fann att de aktuella meddelandena här objektivt sett, överskridit gränsen för att bedömas som hets mot folkgrupp, men att uppenbarhetsrekvisitet i BBS-lagen inte var uppfyllt. HD meddelade friade dom.

Två av justitieråden var skiljaktiga och menade att inläggen långt överskridit gränsen för en saklig debatt och skulle betecknas som grovt kränkande för homosexuella som grupp. Även vid grundlags- eller konventionstrogen tolkning skulle gärningen vara straffbar enligt BrB 16:8. Dissidenterna ville döma den tilltalade för hets mot folkgrupp som ett oäkta underlåtenhetsbrott.

4.2.8.1.4 Analys av rättsfallet

Fallet är lite speciellt med tanke på att det rör inlägg på en elektronisk anslagstavla och att annan lagstiftning då aktualiseras vilket kan påverka tillämpningen. Det som jag tar fast på i HD:s dom är bedömningen att de inlägg som gjorts inte anses utgöra s.k. hate-speech (vad som i NJA 2005 s. 805 anses vara uttryckssätt som sprider, förespråkar, uppmuntrar eller rättfärdigar hat grundat på intolerans). Detta trots karaktären och innebörden i de aktuella uttalandena

4.2.8.2 NJA 2007 s. 805 II

Omständigheterna i fallet var i korthet sådana att det på en hemsida med utgivningsbevis lagts ut meddelande som uttryckte missaktning för homosexuella och romer. Eftersom fallet gäller yttranden som faller under YGL bör det behandlas med viss försiktighet med tanke på att man i dessa mål hellre bör fria än fälla¹³³.

Yttrandet rörande homosexuella jämställde homosexualitet med pedofili, incest, nekrofil och tidelag.

Yttrandet rörande romer var ett äldre utdrag ur Bonniers konversationslexikon.

4.2.8.2.1 Högsta domstolens bedömning

HD fann att yttrandena angående homosexuella inte innehöll några hot och inte kunde anses utgöra "hate-speech". Yttrandet innebar inte heller några falska påståenden utan utgjordes av kränkande värdeomdömen. Med hänsyn tagen till att man måste aktivt besöka hemsidan för att ta del av yttrandena och att sidan åtnjuter skydd enligt YGL fanns det inte tillräckliga skäl för fällande dom för de uttalanden som omfattade homosexuella.

Vad gäller uttalandena om romer så fann HD att yttrandet uttryckte missaktning men inte hot eller "hate-speech". Citatet bedömdes vara helt opåkallat som debattinlägg men det framgick att det rörde sig om en äldre text. Med tanke på spridning och skydd enligt YGL bedömdes ej heller dessa yttranden tillräckliga för en fällande dom.

¹³³ YGL 1 kap. 5§.

HD var oenig i sitt avgörande. Minoriteten angav att det enligt EMRK 10 för den som utnyttjar sin yttrandefrihet också föreligger ett ansvar att, så långt möjligt undvika uttalanden som är omotiverat kränkande för andra. Uttalandena har inte uppfyllt denna plikt och uttalandena om romer har varit faktapåstående, visserligen från ett äldre uppslagsverk men sättet och sammanhanget har inneburit att syftet inte varit annat än att sprida missaktning för romer. Man fann inte några hinder att döma de tilltalade för innehållet i de båda aktuella artiklarna.

4.3 Diskussion

Utifrån den praxis som idag kan anses vara gällande för tillämpningen av BrB 16:8 är min bedömning att det skydd som finns för de i bestämmelsen angivna grupperna har minskat, i vart fall vad gäller gruppen homosexuella. Högsta domstolen har i sin praxis fört en argumentation som stärker skyddet för i vart fall yttrandefriheten så som den anges i EMRK och därtill knuten praxis från Europadomstolen.

Frågan är då om denna inskränkning av bestämmelsen kan anses vara acceptabel. Jag bedömer att det finns en risk i denna tillämpning som kan medföra att homosexuella som grupp får ett sämre skydd än vad andra grupper som omfattas av bestämmelsen får, utifrån den praktiska tillämpningen. Detta innebär enligt mig att homosexuella som grupp i praktisk tillämpning inte säkert omfattas av sammas skydd som andra grupper och att det finns risk att det inte råder liket inför lagen vad gäller detta skydd, såsom det idag tillämpas.

Utifrån de resonemang som HD fört föreligger det enligt mig ett behov av att bättre klargöra vad som kan sägas utgöra s.k. "hate speech". De yttranden eller uttalanden som var aktuella i NJA 2007 s. 805 I var enligt mitt förmenade väldigt långtgående i det att de uppmanade till att homosexuellt umgänge skulle straffas med döden genom att homosexuella skulle hängas på pålar på stadens torg, men ansågs inte utgöra "hate speech" enligt HD. Högsta domstolen hade mycket gärna fått utveckla sin tankegång närmare i denna del.

5 Straffskärpningsregeln

Kapitlet har som syfte att undersöka straffskärpningsregeln i BrB 29:2 p. 7, dess avsedda tillämpning och utifrån detta bedöma om det finns behov av att förändra lagtexten. För att göra detta och placera 29:2 p. 7 i sitt sammanhang har jag valt att även översiktligt undersöka BrB 29:1 och 29:2.

Brottsbalkens 29:e kapitel behandlar straffmätning och påföljdseftergift. Inom ramen för denna uppsats kommer inte påföljdseftergift att beröras.

Brottsbalkens 29:e kap. kom ursprungligen till för att samla de bestämmelser som fanns om straffmätning och trädde i kraft den 1 januari 1989. Man ville uppnå allmänna och bättre preciserade regler för påföljdsval och straffmätning. Syftet med detta var att förbättra möjligheterna till förutsebarhet och enhetlighet i straffrättskipningen.¹³⁴

Före reformen 1989 hamnade domstolarna i sin straffmätning ofta på eller i rätt nära anslutning till angivet minimistraff. Vid straffmätning idag förekommer en större differentiering, särskilt avseende vid sådana brott där ett belopp kan fastställas för ekonomisk vinning, skada eller mängd av lika slag. Även de förändringar som infördes 2010 är ägnade att öppna för en mer nyanserad bedömning i straffmätningen.¹³⁵

Före 1989 reglerades valet av påföljd och straffmätning, bland annat, genom tillämpning av, då gällande, BrB 1 kap. 7 §. Tillämpningen av denna regel innebar att rätten hade att göra en avvägning mellan individualpreventiv och allmänpreventiv hänsyn vid straffmätning och vid valet av påföljd. Rätten skulle vid valet av påföljd se till att upprätthålla allmän laglydnad men även ta hänsyn till att påföljden skulle främja den dömdes återanpassning i samhället. Kritik kom att framföras mot detta sätt att bestämma påföljd med hänvisning till att det var svårt att förutse effekterna av olika påföljder i det enskilda fallet.¹³⁶

Vid sidan om denna allmänna regel fanns det även andra bestämmelser i Brottsbalken om påföljdsval. Problemet med dessa var att de var relativt utspridda och det var osäkert om alla tillämpades på avsett vis.¹³⁷

Det var alltså möjligt att beakta främlingsfientliga eller rasistiska motiv vid bedömningen av brottets straffvärde redan innan kapitlet trädde i kraft.

För att reda ut begreppsbildningen inom området något är det nödvändigt att skilja brottsinterna faktorer från brottsexterna faktorer.

¹³⁴ Prop 1987/88:120 s. 39.

¹³⁵ Borgeke, Martin m.fl. Studier rörande påföljdspraxis med mera, (2013) s. 28.

¹³⁶ Bergren m.fl. Brottsbalken, en kommentar (1 juli 2014, Zeteo), kommentaren till 29 kap. under rubriken Inledning och rubriken Äldre rätt och kritiken mot denna.

¹³⁷ Bergren m.fl. Brottsbalken, en kommentar (1 juli 2014, Zeteo), kommentaren till 29 kap. under rubriken Äldre rätt och kritiken mot denna.

De så kallade brottsinterna faktorerna som kan vara förmildrande eller försvårande är de faktorer som är avgörande för rubriceringen av brottet, inklusive svårhetsgraderingen. Även uppsåt och oaktsamhet räknas hit.¹³⁸

I BrB 29:2-3 behandlas brottsexterna omständigheter, dvs. de omständigheter som inte har haft betydelse för brottsrubriceringen men som ändå är av värde för straffvärdet i det konkreta fallet.

Vissa av de omständigheter som räknas upp i BrB 29:2-3 är sådana att de kan vara avgörande för att placera brottet i en särskild svårhetsgrad vilket medför att de skulle kunna påverka såväl brottsbestämning som straffvärdebedömning. Grundtanken är dock att man ska undvika att räkna en omständighet två gånger till den tilltalades nackdel eller fördel. Som exempel på undantag från denna regel kan nämnas en grov stöld där värdet på det tillgripna på ett beaktansvärt sätt överstiger nivån för att rubricera brottet som grov stöld.

5.1 BrB 29 kap. 1§

1 § Straff ska, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.

Vid bedömningen av straffvärdet ska beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han eller hon haft. Det ska särskilt beaktas om gärningen inneburit ett allvarligt angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person. Lag (2010:370).

Paragrafen är utformad på så sätt att det första stycket anger de grunder utifrån vilka straffmätningen ska ske. I bestämmelsens andra stycke regleras vilka faktorer som ska beaktas vid straffvärdebedömningen.

Jareborg/Zila har angett bestämmelsens andra stycke som en ungefärlig definition av termen ”straffvärde”.¹³⁹

I SOU 2008:85 hänvisas till följande definition på straffvärde: ”Med straffvärde avses brottets svårhet i förhållande till andra brott, eller med andra ord hur allvarligt brottet är”.¹⁴⁰

Inför införandet av bestämmelsen om straffskärpning för brott av rasistisk natur sa man i förarbetena att det fanns möjligheter att beakta rasistiska eller liknande motiv vid straffvärdebedömningen med utgångspunkt i (dåvarande) BrB 29:1 men att bestämmelsen var alltför allmänt hållen. I propositionen hänvisades det vidare till att det av och till förekommit kritik mot att åklagare och domstolar inte uppmärksammade brott av rasistisk eller främlingsfientlig natur i den utsträckning som är nödvändig eller möjlig.

¹³⁸ Nils Jareborg, Josef Zila, Straffrättens påföljdslära, (2014) s.110 f.

¹³⁹ A.a. s.103.

¹⁴⁰ SOU 2008:85 s. 19 och s. 54.

Som exempel gavs att en misshandel med rasistiska motiv inte uppmärksammades i tillräcklig grad, som just en misshandel med rasistiska motiv.¹⁴¹

De sista ändringarna av bestämmelsen genomfördes som tidigare antytts 2010. Ändringarna bestod i att ordet *särskilt*, som var placerat mellan ska och beaktas i första stycket ströks. Detta medförde att den uppräknig av omständigheter som görs i paragrafen blir uttömmande för fastställande av straffvärde.¹⁴²

Den andra ändringen av bestämmelsen skedde genom ett tillägg till andra stycket, paragrafens sista mening. Här har lagstiftaren avsett att det vid brott mot person ska vara en förhöjd straffnivå. Med allvarligt angrepp har angetts ett straffvärde motsvarande sex månaders fängelse eller däröver. Vid andra brottstyper är ingen förändring avsedd.¹⁴³

Ur bestämmelsen kan utläsas att det är straffvärdet som ska vara avgörande för straffmätningen, man eftersträvar ekvivalens och proportionalitet dvs. att lika svåra brott ska ges lika stränga straff och att svårare brott ska straffas strängare än lindriga brott. Den enskilde domarens värdering ska inte vara avgörande för straffmätningen.¹⁴⁴ Syftet från lagstiftaren har inte varit att åstadkomma en mer schematisk eller förenklad straffmätningsspraxis utan istället har syftet varit att främja en mer nyanserad och allsidig bedömning av straffmätningsspörsmålen.¹⁴⁵

Värt att nämna är de starka uttryck som används i 29 kap. 2 §. Man talar om tydliga kvalitetsskillnader såsom ”allvarligt tvång”, ”särskild hänsynslöshet” för att nämna ett par exempel. Är det fråga om exempelvis tvång som inte är så allvarligt som avses i 29 kap. 2 § så kan det ändå få genomslag i straffvärdebedömningen genom 29 kap. 1 §.¹⁴⁶

Man har även att beakta att täckningsprincipen även gäller i detta sammanhang. Departementschefen uttalade att hänsyn inte ska tas till sådana omständigheter som inte täcks av gärningsmannens uppsåt eller oaktsamhet.¹⁴⁷

5.2 BrB 29 kap. 2§

29 kap. 2 § behandlar brottsexterna försvårande omständigheter.

¹⁴¹ Prop. 1993/94: 101 s. 21.

¹⁴² Prop. 2009/10:147 s. 13.

¹⁴³ A. prop. s. 40f.

¹⁴⁴ Prop. 1987/88:120 s. 77f.

¹⁴⁵ Bergren m.fl. Brottsbalken, en kommentar (1 juli 2014, Zeteo), kommentaren till 29 kap. 1§ under rubriken Allmänna grunder för straffmätningen.

¹⁴⁶ Nils Jareborg, Josef Zila, Straffrättens påföljdslära, (2014) s.109.

¹⁴⁷ Prop. 1987/88:120 s. 81.

Vid paragrafens tillkomst omfattade den sex punkter vilka sedermera har utökats till att vara åtta.

I bestämmelsen uppräknas försvårande omständigheter, vilka naturligt nog är avsedda att, öka straffvärdet. Uppräkningen av de försvårande omständigheterna är att anse som exemplifierande vilket medför att man kan beakta även andra omständigheter vid bedömningen av straffvärdet.¹⁴⁸

I förarbetena sägs att man tagit med de vanligaste och mest betydelsefulla av de omständigheter som enligt dåvarande praxis brukade åberopas som särskilt försvårande. Detta innebär inget hinder mot att åberopa andra skäl i försvårande riktning, skäl som i det enskilda fallet kan tillmätas större betydelse än någon av de uppräknade punkterna.¹⁴⁹ Av bestämmelsen framgår att de angivna omständigheterna gäller vid sidan av vad som gäller för varje enskild brottstyp. Vid bestämmande av straffvärdet ska man överväga om gärningen är lindrigare eller svårare än andra gärningar av samma brottstyp. I förarbetena konstateras att punkterna var allmänt hållna eftersom de skulle vara tillämpliga inom ett brett spektra av gärningar. Man lade därför till att bestämmelsen skulle tillämpas restriktivt.¹⁵⁰

Man har i bestämmelsen försökt att främja en enhetlig rättstillämpning genom att ange vissa omständigheter som kan anses försvårande. Vid påföljdsbestämningen, ska i de enskilda fallen, liknande omständigheter tillmätas samma vikt.¹⁵¹ Ekvivalens och proportionalitet i bedömningen betonas.

Man känner igen vissa formuleringar som förekommer i 29 kap. 2 § från andra bestämmelser i brottsbalken men även från andra bestämmelser inom specialstraffrätten, och har man redan tagit hänsyn till en sådan omständighet i avgörandet av vilket brott som har begåtts så saknar man oftast skäl att ytterligare ta hänsyn till försvårande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet inom ramen för straffskalan för det brott som har begåtts. Som exempel har, bland annat, angetts att gärningsmannen har visat stor hänsynslöshet, som vid en grov misshandel.¹⁵²

Den senaste ändringen av paragrafen skedde 2010.

Syftet med denna ändring var att åstadkomma en ökad spännvidd vid straffvärdebedömningen. Detta skedde genom att man tog bort eller ändrade kvalificerande rekvisit som fanns i bestämmelsen.¹⁵³

Man ansåg från lagstiftarens sida att det utrymme som fanns att tillämpa försvårande eller förmildrande omständigheter var för snävt när det uppställdes krav av kvalificerande slag. Till detta kom att lagstiftaren själv angett att, i vart fall, försvårande omständigheter skulle tillämpas med

¹⁴⁸ NJA II 1988 s. 171.

¹⁴⁹ A.a s. 171.

¹⁵⁰ A.a s. 173 f.

¹⁵¹ Nils Jareborg, Josef Zila, Straffrättens påföljdslära, (2014) s.112.

¹⁵² Bergren m.fl. Brottsbalken, en kommentar (1 juli 2014, Zeteo), kommentaren till 29 kap. 2 § under rubriken Allmänt om paragrafen.

¹⁵³ Prop. 2009/10 s. 26.

restriktivitet. Numera ska straffvärdet kunna bestämmas på ett mer nyanserat sätt.¹⁵⁴

5.3 BrB 29 kap 2§ p.7.

Denna punkt i paragrafen tar specifikt upp om motivet för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet.

Denna sjunde punkt kom som tidigare nämnts till som ett tillägg till 29 kap. 2 § i BrB och infördes 1994. Syftet med paragrafen är att vara en bland de bestämmelser som finns för att man ska kunna bekämpa brottslighet med främlingsfientliga eller rasistiska motiv. Det hade, som tidigare nämnts, riktats kritik mot åklagare och domstolar för att de inte i tillräckligt hög grad tagit hänsyn till om brottet haft rasistiska eller liknande motiv. Om så var fallet skulle detta i fortsättningen uppmärksammas både under förundersökningen och i domstolen. Ett av syftena med att det står utskrivet i lagen och inte bara i förarbeten är att, ett brott med rasistiska eller liknande motiv ska uppmärksammas redan i förundersökningen och att den bevisning som finns i det konkreta fallet också säkras i förundersökningsstadiet.¹⁵⁵ Man gjorde bedömningen att det var av stor straffrättslig och principiell betydelse att det skrevs ut i lagen att brott med dessa motiv förtjänade ett särskilt högt straffvärde.¹⁵⁶

Den senaste ändringen av denna punkt trädde i kraft 30/1 2002 och innebar att även ”sexuell läggning” ska vara en skyddsgrund. Denna ändring innebar att det nu är uttryckt i lagtext att detta skydd för sexuell läggning finns. Det uttalades dock i förarbetena till den förra ändringen av bestämmelsen att även sexuell läggning skulle kunna omfattas av skyddet. Förarbetena talade om ”annan liknande omständighet”.¹⁵⁷ Denna ändring har alltså inte inneburit någon egentlig utvidgning av skyddsområdet utan har i huvudsak tillkommit i förtydligande syfte.¹⁵⁸

Skyddsobjektet för bestämmelsen hämtas i första hand från 16 kap. 8§ Brb. Det är dock ingen absolut regel utan snarare är det att anse som att man ska hämta ledning därifrån. Det är dock så att skyddsobjektet ska vara vidare än vad som anges i BrB 16 kap. 8§. Förarbetena har sagt att man ska tillämpa bestämmelsen på brott som har ”diskriminerande motiv av jämförligt slag”. Bestämmelsen är naturligt nog tillämplig i de fall då brottslighet riktar sig mot minoritetsgrupper eller mot någon som tillhör en sådan minoritet. Bestämmelsen är även tillämplig i motsatt fall, dvs. när det är frågan om personer som utsätts för brott för att de, exempelvis, är svenskar, (dvs. utan

¹⁵⁴ A.prop. s. 27 f.

¹⁵⁵ Prop. 1993/94:101 s. 21 f.

¹⁵⁶ NJA II 1994 s. 184 f.

¹⁵⁷ Prop. 1993/94:101 s. 22 f.

¹⁵⁸ Prop. 2001/02: 59 s. 57.

tillhörighet till någon minoritetsgrupp).¹⁵⁹ Varje rasistiskt motiv ska anses vara försvårande.¹⁶⁰

Vidare kan regeln användas när personer från olika minoritetsgrupper begår brott med de motiv som är aktuella i paragrafen.

Förarbetena anger det som viktigt att trycka på att det inte krävs att motivet för brottet varit det enda eller det huvudsakliga motivet för brottet för att man ska kunna tillämpa bestämmelsen.¹⁶¹ Till skillnad mot bestämmelsen om "hets mot folkgrupp" som endast skyddar homo-, bi- och heterosexuell läggning för denna grupp av personer, så skyddar BrB 29:2 p.7 en vidare krets. Bestämmelsen skyddar även grupper och individer som liknar de som specifikt angetts i bestämmelsen. Detta hänför sig till att man i lagtexten angett att även "annan liknande omständighet" ska omfattas av skyddet. Som exempel har angetts att transvestism och transsexualism kan omfattas av bestämmelsen.¹⁶²

Uttrycket sexuell läggning är inte avsett att tolkas på annat sätt än vad som avses i BrB 16:8 dvs. homo-, bi, eller heterosexuell läggning. Uttrycket omfattar inte sexuella intressen, variationer, inriktningar eller beteenden som kan finnas hos såväl homo-, bi-, eller heterosexuella personer, exempelvis transsexualism eller transvestism. Naturligt nog omfattas inte böjelser som exempelvis, pedofili.¹⁶³

Lagrummet begränsar sig inte till att endast vara till skydd för en grupp av människor, som är fallet i BrB 16:8, utan även omfattar enskilda individer i sitt skyddsområde.¹⁶⁴

En annan detalj som också anges i förarbetena är att den person som kränks inte behöver vara målsägande. Som exempel har angetts att en lokal för religionsutövning (exempelvis en kyrka eller en moské) satts i brand till syfte att kränka personer med en viss trosbekännelse oavsett vem som är ägare till lokalen. Dock är det så att man genom brottet måste avse att uppnå en kränkning av det aktuella slaget.¹⁶⁵

I förarbetena behandlades frågan om bestämmelsen skulle ha en vidare tolkning av paragrafen än vad som blev fallet med den nuvarande utformningen. Förslaget innebar att även sådana brott som inte i sig innebar en kränkning av de berörda grupperna skulle omfattas. När man nu inte tar hänsyn till sådana brott i denna bestämmelse innebär att man därmed utesluter exempel brott som har begåtts i syfte att finansiera rasistiska eller främlingsfientliga organisationer. Man har ansett att andra bestämmelser inom straffvärdssystemet tillräckligt reglerar och säkerställer ett rättvist straff. Man påtalar även att det finns risker med en sådan konstruktion som

¹⁵⁹ Bergren m.fl. Brottsbalken, en kommentar (1 juli 2014, Zeteo), kommentaren till 29 kap. 2 § under rubriken Punkt 7.

¹⁶⁰ Nils Jareborg, Josef Zila, Straffrättens påföljdslära, (2014) s.114.

¹⁶¹ NJA II 1994 s. 185.

¹⁶² Prop. 2001/02: 59 s. 61.

¹⁶³ A. prop. s. 59 f.

¹⁶⁴ A. prop. s. 57.

¹⁶⁵ Prop. 1993/94: 101 s. 23.

var på förslag. Riskerna som påtalades var att man skulle få en alltför allmän bestämmelse som därmed tappar i precision.¹⁶⁶

5.3.1 Effekt vid tillämpning?

Vad gäller den faktiska tillämpningen av denna straffskärpningsregel så finns det sparsamt med litteratur att hänvisa till.

Åklagarmyndigheten utkom 2007 med rapporten ”Domstolarnas påföljdspraxis vid vissa våldsbrott”, där man på uppdrag av Regeringen kartlade domstolarnas straffmätning och påföljdsval i mål om brotten misshandel, grov misshandel, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga hot, grovt olaga hot samt rån och grovt rån. I denna kan man för vissa av de uppräknade brotten utläsa hur stor påverkan en åberopad försvårande omständighet enligt BrB 29:7 haft vid straffmätningen.

I rapporten konstateras att det endast i ett relativt liten omfattning som man kan utläsa ur de behandlade domarna att försvårande omständigheter tillmätts betydelse vid straffmätningen. Naturligt nog är det vid ett ännu färre antal domar där man kunnat utläsa att det är BrB 29:2 p. 7 som använts.

Som underlag för rapporten har det granskats 2285 tingsrättsdomar och 333 Hovrättsdomar.¹⁶⁷ Sammantaget ger detta ett relativt omfattande underlag.

I rapporten finns underlag avseende BrB 29:2 för grov misshandel, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, rån och grovt rån. För övriga undersökta brott dvs. misshandel och olaga hot har inga respektive endast ett fall där BrB 29:2 p.7 åberopats. I övrigt har antalet fall där BrB 29:2 åberopats varit så få några slutsatser avseende straffens längd eller storlek dragits.

I rapporten visas att det vid fall av grov misshandel där BrB 29:2 p. 7 åberopas är fängelsestraffen signifikant längre än fall där inte regeln åberopas. I undersökningen kan utläsas cirka 25 % längre fängelsestraff utifrån medelvärdet.¹⁶⁸

Vid fall av grov fridskränkning finns det inga redovisade fall där BrB 29:2 p. 7 åberopats. Vid åberopande av en eller flera punkter i bestämmelsen finns en signifikant skillnad i fängelsestraffens längd. I undersökningen kan utläsas cirka 40 % längre fängelsestraff utifrån medelvärdet.¹⁶⁹ Här kan dock flera punkter ha åberopats samtidigt.

Vid fall av grov kvinnofridskränkning finns det inte några redovisade rättsfall där BrB 29:2 p. 7 behandlas. Vid åberopande av andra punkter från bestämmelsen finns en signifikant skillnad i de utdömda fängelsestraffens längd. I rapporten kan utläsas cirka 40 % längre fängelsestraff utifrån

¹⁶⁶ Prop. 1993/94: 101 s. 23.

¹⁶⁷ Domstolarnas påföljdspraxis vid vissa våldsbrott. En rapport från Åklagarmyndigheten 2007 s. 49.

¹⁶⁸ A.a s. 161.

¹⁶⁹ A.a. s. 199.

medelvärde. Även här kan flera punkter åberopats samtidigt.¹⁷⁰

Vid fall av rån finns det i rapporten inga redovisade fall där BrB 29:2 p. 7 åberopats. Vid åberopande av andra punkter från BrB 29:2 finns en signifikant skillnad i de utdömda fängelsestraffen. Skillnaden vid dessa fall redovisas till att vara så stor som drygt 47 %.¹⁷¹

Rapportens sista redovisade brott avser grovt rån. Det finns i rapporten inte några redovisade rättsfall där BrB 29:2 p. 7 åberopas. Vid åberopande av en eller flera andra punkter från BrB 29:7 finns det en signifikant skillnad i de utdömda fängelsestraffens längd. Skillnaden kan i rapporten utläsas vara cirka 32 %.¹⁷²

I rapporten framgår att domstolarna faktiskt låter de straffskärpande omständigheter som finns i BrB 29:2 påverka de utdömda straffen. Utifrån rapporten finns underlag som anger att straffskärpningen sträcker sig mellan cirka 25 % till cirka 47 % straffskärpning vad gäller de utdömda fängelsestraffen. Siffrorna i sig ska nog behandlas med viss försiktighet men att i domar där det åberopas försvårande omständigheter får det anses stå klart att straffskärpningsreglerna när de tillämpas klart påverkar straffen.

5.3.2 Diskussion

Straffskärpningsregeln ger så som den är utformad och avsedd att tillämpas ett ökat skydd för brott som sker på grund av i bestämmelsen angivet kränkingsmotiv. Bestämmelsen är relativt vid i sin definition. Tack vare att bestämmelsen är exemplifierande anser jag att det i dagsläget inte finns något behov av förändra dess ordalydelse. Likaså att det angivits att de uppräknade grunderna ska vara att anse som någorlunda uttömmande ger en viss garanti för att bestämmelsens tillämpningsområde dras alltför långt i praxis, vilket är viktigt ur rättssäkerhetssynpunkt.

Det som jag anser bör lyftas vidare, även om det ligger utanför ramen för denna uppsats, är frågan om i vilken mån bestämmelsen kunde tillämpas oftare än vad som görs idag.

Utifrån åklagarmyndighetens undersökning så förefaller de straffskärpande motiven beaktas när domstolarna bestämmer påföljd. Man ska inte dra alltför långtgående slutsatser av undersökningen men att straffskärpningsreglerna beaktas och även påverkar det utdömda straffet för anses klarlagt, anser jag. Att man kan visa på att straffskärpningsreglerna får genomslag i domsluten är viktigt anser jag inte minst under förundersökningsstadiet. Utredande personal bör uppmärksamma detta så tidigt som möjligt och under arbetet beakta även de aktuella motiven så att de senare kan åberopas inför domstol.

¹⁷⁰ A.a. s. 232.

¹⁷¹ A.a. s. 310.

¹⁷² A.a. s. 347.

Det hade här varit intressant att följa en ny studie vad som avser gärningar som omfattas av den lagstiftning som trädde i kraft 2010 även om denna ändring inte omfattade punkten 7 i BrB 29:2.

6 Analys och sammanfattande kommentar

6.1 Högerextrema grupper

Vad gäller de högerextrema grupperna kan sammanfattningsvis sägas att det Nordiska rikspartiet haft rollen som traditionsbärare fram till dagens grupperingar. Sannolikt hade den högerextrema miljön sett annorlunda ut i avsaknad av NRP.

Om Svenskarnas parti som upplöstes mitt under uppsatsens färdigställande kan sägas att det var en gruppering som genom att delta i allmänna val försökte att vinna politiskt inflytande. Deras långsiktiga mål, att avskaffa demokratin, var mycket avlägset och kom aldrig att förverkligas.

Den sista grupperingen som jag behandlar, Svenska motståndsrörelsen, är en sluten, våldsbejakande organisation. SMR kommer sannolikt inte att nå något större inflytande de heller men inom grupperingen finns ett stort våldskapital som fortsatt kommer att synas från tid till annan. Händelserna i Kärrtorp under 2013 anser jag vara ett exempel på en sådan händelse. Som tidigare redogjorts för kommer sannolikt SMR att växa sig starkare genom att rekrytering av före detta medlemmar från Svp. Detta förstärks sannolikt när man även registrerar sig som parti.

Sammantaget ger detta en bild att det fortsatt kommer att finnas högerextrema grupperingar som genomför olika aktioner av mer eller mindre våldsamt art men att de inte utgör ett hot mot demokratin i stort.

6.2 Hets mot folkgrupp

Vad gäller spridningsrekvisitet i bestämmelsen om hets mot folkgrupp så anser jag att detta i dag tolkas relativt vidsträckt. I praxis och från förarbeten har kunnat utläsas att det krävs att uttalanden når ut till fler än ett fåtal, dvs. uttalanden inom den helt privata sfären är tillåtna.

Som en bortre gräns för hur långt spridningsrekvisitet kan tolkas har angetts att uttalandena ska ha fällts inför (i det aktuella rättsfallet) en folksamling och vara ägnade att uppfattas av folksamlingen. Det föreligger inget faktiskt krav på att åhörarna rent faktiskt har lyssnat eller tillgodogjort sig innehållet i yttrandet.

Samma utgångspunkt gäller för skriftliga meddelanden. Det krävs inte att andra faktiskt tagit del av innehållet. Det är tillräckligt att meddelandet gjorts tillgängligt för andra i tillräckligt stor utsträckning.

Sammantaget gäller att det ska vara möjligt, typiskt sett, för andra att uppfatta meddelandet eller budskapet.

Min bedömning är att det vore olämpligt att ytterligare utsträcka spridningsrekvisitets omfattning. Risk finns att man hamnar i situationer där uttalanden, som förvisso är kränkande eller hotande, men som från

avsändaren endast var avsedda att nå hans/hennes privata sfär, när en vidare krets. Det är mycket tveksamt om uppsåt föreligger i dessa fall och vidare skulle det uppstå bevisproblem av samma orsak varför en vidare utsträckning framstår som olämplig.

Frågetecknen kan också väckas kring lagrummets tydlighet om praxis ytterligare skulle utsträckas, vilket skulle skapa en onödig brist ur rättssäkerhetssynpunkt.

Om det finns en vilja från lagstiftarens sida att förändra bestämmelsen ligger det närmre tillhands att ta bort spridningsrekvisitet. Detta är enligt mig inte en framkomlig väg. Att inte inom den rent privata sfären kunna diskutera sina åsikter, hur rasistiska de än må vara, är att anse som en för långtgående inskränkning närmast inskränkande på individens tankefrihet. Vidare skulle det uppstå uppenbara svårigheter att på ett effektivt sätt beivra brott under de förutsättningarna. Jag har inte heller, inom ramen för detta arbete kommit i kontakt med material som pekar i denna riktning.

Rekvisitet i BrB 16:8 som anger vilka grupper som ingår i skyddskretsen för bestämmelsen får idag sägas skydda alla minoritetsgrupper med ett annat nationellt ursprung än det svenska, med annan religiös tillhörighet eller annan sexuell läggning.

Jag finner i dagsläget inget skäl att ytterligare ange fler grupper som skulle kunna omfattas av bestämmelsen. Med detta vill jag inte utesluta att det i framtiden kan uppkomma skyddsbehov för andra grupper än de som nu omfattas.

För det rekvisit som berör det hot eller den missaktning som avses i bestämmelsen är bedömningen i vissa avseenden, något mer komplicerad. I lagförarbeten, doktrin och tidigare praxis, (före 2005) gavs uttrycket missaktning en vid omfattning genom att uttalanden som vara nedsättande, eller förlöjligande för en viss folkgrupp ansågs utgöra hets mot folkgrupp. Avgränsningen mot det kriminaliserade området utgjordes, som redovisats ovan, av formuleringar om att uttalanden som gjordes inom en saklig debatt inte skulle falla innanför det straffbara området. Man kan ganska enkelt inse att det straffbara området inte var helt lätt att definiera i alla avseenden, då heller.

Det som tidigare klart utgjorde hets mot folkgrupp kan inte idag sägas med säkerhet omfattas. Detta med anledning av den hänsyn som ska tas till fri- och rättigheter. Genom praxis i HD som refererats ovan så får det idag sägas finnas en praxis som tar större hänsyn till fri- och rättigheter än vad som tidigare varit fallet. HD har dock inte varit enig i alla sina bedömningar.

Praxis idag ger vid handen att man vid bedömning om en gärning utgör hets mot folkgrupp eller inte prövar i första hand om de aktuella uttalandena faller in under tillämpningsområdet vid en förarbetstrogen tolkning av BrB 16:8.

Nästa steg i prövningen görs genom att pröva om en tillämpning av bestämmelsen strider mot grundlag.

På detta följer att pröva om tillämpning strider mot Europakonventionen.

Prövningen mot Europakonventionen sker i fyra steg:

I det första steget prövas i vad mån den åtgärd som vidtagits verkligen inneburit en inskränkning av yttrandefriheten.

I det andra steget prövas om inskränkningen har stöd av lag.

I det tredje steget prövas om det förelegat något sådant legitimt ändamål för inskränkningen som anges i den tillämpliga artikeln.

I det fjärde steget prövas om inskränkningen är nödvändig i ett demokratiskt samhälle för att tillgodose detta ändamål.¹⁷³

I domen utvecklar HD att Europadomstolen i sin praxis inte bara tar hänsyn till innehållet i yttrandet utan också till under vilka omständigheter yttrandet har skett. HD utvecklar att Europadomstolen i sin prövning av ärendet prövar om inskränkningen är proportionell i förhållande till sitt ändamål och om skälen för avgörandet är relevanta och tillräckliga. Europadomstolen lägger särskild vikt vid innehållet i yttrandet, syftet med detta, till vem eller vilka yttrandet riktar sig till, i vilket sammanhang och i vilken egenskap någon sprider yttrandet.¹⁷⁴

HD har i sin praxis visat att man tar hänsyn till Europadomstolens praxis och det kan bli så att yttranden som till sin ordalydelse är lika, vid en domstolsprövning, avgörs på olika sätt på grund av sammanhanget under vilka de yttrades.

I sina avgöranden har HD hänvisat till ett stort antal avgöranden från Europadomstolen, ett för stort antal för att kunna behandlas inom ramen för denna uppsats. Klart är dock att vi idag, har en konventionskonform tolkning av bestämmelsen.

Det som jag kan se är att i vart fall vissa missaktande uttalanden som görs som klart kan anses överskrida gränsen för en saklig diskussion och således faller innanför tillämpningsområdet för BrB 16:8 utifrån en förarbetstrogen tolkning, numera är straffria med hänvisning till fri och rättighetsskyddet. Min bedömning är att HD dragit denna mycket restriktiva tolkning för långt så som den kommit till uttryck i vissa avgöranden vilket medfört att skyddet för utsatta grupper har minskat. Detta har särskilt varit tydligt för gruppen homosexuella. Grunden till detta ställningstagande gör jag med utgångspunkt i HD:s domar från 2005 och framåt, d.v.s. NJA 2005 s. 805, NJA, NJA 2006 s.467 och NJA 2007 s. 805 och det faktum att när NJA 2006 s. 467 prövades i Europadomstolen för mänskliga rättigheter (Case of Vejdeland and others v. Sweden, Application no. 1813/07) fann en enig domstol att det inte förelåg någon kränkning av EMRK. Visserligen finns det skillnader i omständigheter mellan de olika fallen, men enligt mitt förmenade var kränkningen i de inlägg som förekom, i vart fall i NJA 2007 s. 805 I för långtgående för att man skulle kunna meddela friande dom. Detta var också minoritetens uppfattning i HD.

I 2006 års fall där fällande dom meddelades var minoriteten kritisk med hänvisning till fri- och rättigheter och ville fria de åtalade. Minoriteten i

¹⁷³ NJA 2007 s. 805. Sid 819.

¹⁷⁴ NJA 2007 s. 805. Sid 820.

2006 års fall blev majoritet i 2007 års fall och kunde då döma efter de resonemang som utvecklades som skiljaktiga i 2006 års fall.¹⁷⁵

Min poäng är att den restriktiva tolkning som gjorts av HD i de aktuella fallen, med hänvisning till EMRK, var för långtgående i ljuset av det utslag som meddelades i *Vejdeland and others*, vars kränkande inslag, enligt mig inte var lika kränkande som de inlägg som gjordes i NJA 2007 s.805 I.

Det är inte heller tillräckligt konkretiserat av HD vad som ska anses utgöra s.k. hate-speech och särskilt tydligt blir detta enligt mig i 2007 års fall där man alltför lättvindigt konstaterar att de aktuella inläggen inte utgjorde hate-speech utan att utveckla på vilken grund man gjorde detta ställningstagande. Enligt mig har detta inneburit att BrB 16:8 idag inte är helt tydlig eller tillräckligt lättolkad vad gäller uttrycket missaktning. En bestämmelse som till vissa delar inte kan tillämpas i enlighet med sin ordalydelse kan enligt min bedömning vara i behov av att förändras så att dess ordalydelse bättre harmoniserar med vad som faktiskt ska vara gällande rätt. Det är dock tveksamt om det finns någon politisk vilja att inskränka ett lagstadgat skydd och befogat skydd, även om dess tillämpning inte är fullgod.

Likaså löper man en risk om missaktningsbegreppet förändras eller tas bort. Man kan hamna i en situation då de högerextrema grupperingarna kan yttra sig friare än idag vilket ju knappast ligger i någons intresse. Övrig tillämpning av bestämmelsen förefaller ju vara funktionell.

En invändning som kan riktas mot denna nya bedömning är att vissa gravt nedsättande uttalanden inte kommer att kunna lagföras såsom bestämmelsen enligt förarbetena var tänkt att kunna göra vilket kan leda till ibland, för vissa grupper stötande resultat. Men eftersom hets mot folkgrupp inte är ett brott riktat mot enskild, medförande att det inte finns någon målsägande, så finns det ingen rättsförlust för någon enskild person. Detta anser jag talar i riktning för att staten som helhet kan acceptera yttranden som förvisso är missaktande men istället kan bemötas i offentlig diskussion.

Detta får dock ställas mot det intresse som de skyddade grupperna anses ha behov av.

Min bedömning i dagsläget är att det finns ett behov att i första hand pröva fler fall i Högsta domstolen för att klargöra hur långt det straffbara området sträcker sig och på så sätt få fastställt vilket skydd som bestämmelsen faktiskt ger. Finner man då att bestämmelsen ger samma inskränkta skydd för alla omfattade grupper står ordalydelsen i bestämmelsen inte i överensstämmelse med praxis, vilket är önskvärt. Alternativt har andra grupper ett starkare skydd än det som ges för sexuell läggning vilket skapar problem med likhet inför lagen, vilket också är önskvärt.

Vid en sådan situation kan det finnas behov att ta fram ny lagstiftning.

¹⁷⁵ För vidare resonemang kring domarna se Svjt 2008 s. 706. Österdahl.

6.3 Straffskärpningsregel

Vad gäller straffskärpningsregeln i BrB 29:2 p. 7 så berörs den naturligt nog, inte av diskussionerna kring fri- och rättigheter.

Jag kan i dagsläget inte se att det föreligger något ytterligare behov att förändra BrB 29:2 p. 7. Utifrån gällande rätt förefaller de skyddsvärda personerna eller grupperna vara någorlunda väl omfattade och då bestämmelsen ska anses vara exemplifierande finns det marginal att tillämpa i straffskärpande riktning när behov så uppkommer. Denna bestämmelse förefaller bättre avvägd än vad som jag anser vara fallet med BrB 16:8.

I rapporten från Åklagarmyndigheten har det visats att straffskärpningsreglerna påverkar i straffskärpande riktning. Även om det finns visst underlag för att bedöma i vilken utsträckning bestämmelsen påverkar straffmätningen så bör nog dessa uppgifter betraktas med viss försiktighet. Det finns en fara i att försöka att förklara juridikens tillämpning utifrån siffror i allt för stor utsträckning. Fel tillämpat finns risken enligt mig i att man då eventuellt underlåter att fånga upp alla de omständigheter som kan vara relevanta för att rätt bestämma och motivera vid straffmätning, med visst undantag för de mer ringa brotten. Som rådgivande kan det dock vara ett bra hjälpmedel.

Genom lagstiftningsändringen från 2010 har det skett förändringar i BrB 29:2. Det hade varit intressant att följa upp hur dessa har slagit igenom med en motsvarande undersökning av avgöranden från tiden efter den nya lagstiftningens ikraftträdande. Det är för mig, i skrivande stund inte känt om något sådant arbete pågår eller planeras.

Bilaga A

Brå:s definitioner av hatbrott.

- Främlingsfientliga/rasistiska hatbrott

”rädsla för, fientlighet eller hat mot en person, grupp, dess egendom eller institution på grund av hudfärg, nationalitet eller etnisk bakgrund och som aktiverar en reaktion mot den eller dem som är, eller uppfattas vara, av utländsk eller svensk härkomst eller representanter för personer av utländsk eller svensk härkomst.”

- Afrofobiska hatbrott

”rädsla för, fientlighet eller hat mot svarta personer och som aktiverar en reaktion mot afrosvenskar, deras egendom, institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, afrosvenskar eller representanter för afrosvenskar.”

- Antiromska hatbrott

”rädsla för, fientlighet eller hat mot romer och som aktiverar en reaktion mot romer, deras egendom, institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, romer eller representanter för romer.”

- Antisemitiska hatbrott

”Rädsla för, fientlighet eller hat mot judar och judendom som aktiverar en reaktion mot judendomen, judisk egendom, dess institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, judar eller representanter för judar.”

- Islamofobiska hatbrott

”Rädsla för, fientlighet eller hat mot islam och muslimer, som aktiverar en reaktion mot islam, muslimsk egendom, dess institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, muslimer eller representanter för muslimer eller islam.”

- Kristofobiska och andra antireligiösa hatbrott

”Rädsla för, fientlighet eller hat mot kristendom och kristna som aktiverar en reaktion mot kristendomen, kristen egendom, dess institutioner eller den eller dem som är, eller uppfattas vara, kristna eller representanter för kristna.”

”Rädsla för, fientlighet eller hat mot en religion/trosuppfattning och personer som tillhör religionen/trosuppfattningen, förutom islam, judendom

eller kristendom, och som aktiverar en reaktion mot religionen/
trosuppfattningen, dess egendom eller institutioner eller den eller dem som
är, eller uppfattas tillhöra, en religion/trosuppfattning eller som är, eller
uppfattas vara, representanter för denna.”

- Hatbrott på grund av sexuell läggning

”rädsla för, fientlighet eller hat mot en person, grupp, egendom eller
institution, på grund av sexuell läggning och som aktiverar en reaktion mot
den eller dem som är, eller uppfattas vara, homo- och bisexuella eller
representanter för homo- och bisexuella.”

”rädsla för, fientlighet eller hat mot en person, grupp, egendom eller
institution, på grund av sexuell läggning och som aktiverar en reaktion mot
den eller dem som är, eller uppfattas vara, heterosexuella eller
representanter för heterosexuella.”

- Transofobiska hatbrott

”Rädsla för, fientlighet eller hat mot en person, grupp, egendom eller
institution, på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck och
som aktiverar en reaktion mot den eller dem som är, uppfattas vara eller
representerar personer med könsöverskridande identitet eller uttryck.”

Bilaga B

RF 2:20 Följande fri- och rättigheter får, i den utsträckning som medges i 21–24 §§, begränsas genom lag:

1. yttrandefriheten, informationsfriheten, mötesfriheten, demonstrationsfriheten och föreningsfriheten (1 § första stycket 1–5),
2. skyddet mot annat kroppsligt ingrepp än som avses i 4 och 5 §§, mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång, mot intrång i förtroliga försändelser och meddelanden samt i övrigt mot intrång som innebär övervakning och kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (6 §),
3. rörelsefriheten (8 §), och
4. offentligheten vid domstolsförhandling (11 § andra stycket andra meningen).

Efter bemyndigande i lag får de i första stycket angivna fri- och rättigheterna begränsas genom annan författning i de fall som anges i 8 kap. 5 § och i fråga om förbud att röja sådant som någon fått kännedom om i allmän tjänst eller under utövande av tjänsteplikt. I samma ordning får mötesfriheten och demonstrationsfriheten begränsas även i de fall som anges i 24 § första stycket andra meningen. Lag (2010:1408).

RF 2:21 Begränsningar enligt 20 § får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsningen får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. Lag (2010:1408).

RF 2:23 Yttrandefriheten och informationsfriheten får begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskildas anseende, privatlivets helgd eller förebyggandet och beivrandet av brott. Vidare får friheten att yttra sig i näringsverksamhet begränsas. I övrigt får begränsningar av yttrandefriheten och informationsfriheten göras endast om särskilt viktiga skäl föranleder det.

Vid bedömandet av vilka begränsningar som får göras med stöd av första stycket ska särskilt beaktas vikten av vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet i politiska, religiösa, fackliga, vetenskapliga och kulturella angelägenheter.

Att meddela föreskrifter som utan avseende på yttrandens innehåll närmare reglerar ett visst sätt att sprida eller ta

*emot yttranden anses inte som en begränsning av
yttrandefriheten och informationsfriheten. Lag (2010:1408).*

Käll- och litteraturförteckning

- Borgeke, M. Månsson, C. Sterzel, G., *Studier rörande påföljdspraxis m.m.* Jure förlag. 2013.
- Danelius, H, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis. En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna.* Norstedts Juridik. 2012.
- Diesen, C., Lernestedt C. *Likhet inför lagen.* Natur och kultur. 2005.
- Gestrin, H. *Högerextrema rörelser och deras symboler.* Natur och kultur. 2007.
- Holmberg, E. Stjernquist, N. m.fl. *Grundlagarna.* Norstedts juridik. 2013
- Holmqvist, L, Leijonhufvud, M, m.fl. *Brottsbalken, Del II, Studentutgåva 7, Brotten mot allmänheten och staten.* Norstedts juridik. 2013
- Jareborg, N., Zila, J. *Straffrättens påföljdslära.* Norstedts juridik. 2014
- Larsson, S., Lodenius, A-L. *Extremhögern,* Tidens Förlag. 1994.
- Lodenius, A-L., Wingborg, M., *Svenskarna först?: handbok mot rasism och främlingsfientlighet.* Atlas. 1999.
- Lodenius, A-L. Wikström, P., *Nazist, rasist eller bara patriot?* Rikspolisstyrelsen. 1997.
- Lodenius, A-L. Wikström, P., *Vit makt och blågula drömmar.* Natur och kultur. 1997.
- Lööw, H. *Nazismen i Sverige 1980-1999.* Ordfront förlag. 2000.
- Lööw, H. *Nazismen i Sverige 1924-1979.* Ordfront förlag. 2004.
- Lööw, H. *Nazismen i Sverige 2000-2014.* Ordfront förlag. 2015
- Nergelius. J. *Svensk statsrätt.* Studentlitteratur. 2014.
- Peczenik. A. *Vad är rätt? Om demokrati, rättssäkerhet, etik och juridisk argumentation.* Norstedts Juridik. 1995.
- Wigerfelt, B., Wigerfelt, A.S., *Rasismens yttringar, Exemplet Klippan, Studentlitteratur, 2001.*

Offentligt tryck

Brottsförebyggande rådet, Brå (2007). Hatbrott 2006 En sammanställning av polisanmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv. Rapport 2007:17

Brottsförebyggande rådet, Brå (2009)Våldsam politisk extremism. Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten. Rapport 2009:15

Brottsförebyggande rådet, Brå (2014). Hatbrott 2013. Teknisk rapport 2014:15.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2014). Hatbrott 2013. Rapport 2014:14

Domstolarnas påföljdspraxis vid vissa våldsbrott. En rapport från Åklagarmyndigheten 2007

Ds 1998:35, Rasistiskt och främlingsfientligt våld. Rapport från Arbetsgruppen med uppgift att motverka och förebygga rasistiskt och annat etniskt relaterat våld. Inrikesdepartementet.

NJA II 1982

NJA II 1988

NJA II 1994

Propositioner

Prop. 1970:87

Prop. 1986/87:151

Prop. 1993/94:101

Prop. 2001/02:59, Hets mot folkgrupp m.m.

Statens offentliga utredningar

SOU 1989:14, Mångfald mot enfald.

SOU 1991:75, Organiserad rasism: delbetänkande av Utredningen för åtgärder mot etnisk diskriminering.

SOU 1999:10, Demokratins förgörare, Demokratiutredningens skrift nr 28.

SOU 2000:88, Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m., Betänkande av kommittén om straffansvar för organiserad brottslighet, m.m. Justitiedepartementet.

SOU 2008:85 Straff i proportion till brottets allvar

TemaNord 2003:506, Kampen mot brottslighet med nazistiska eller rasistiska förtecken – rapport från en expertgrupp. Nordiska ministerrådet.

Internet

Antifascistisk aktions hemsida (2007-08-13)

http://www.antifa.se/files/den_svenska-extremhoegern_1998.PDF

Expos hemsida (2015-06-06)

http://expo.se/www/download/expo_intolerans14.pdf

Info 14:s hemsida (2007-05-04)

<http://www.info14.com>

Nationalsocialistisk fronts hemsida, (sannolikt hösten 2000)

<http://www.nazi-lauck-nsdapao.com/nsf/kontakta.htm>

Nationalsocialistisk fronts hemsida, (2007-05-04)

<http://www.nsfrent.info/punktprogram.shtml>

Svenskarnas partis hemsida (2015-05-11)

www.svenskarnasparti.se/punktprogram/

Säkerhetspolisens hemsida(2007-08-13)

www.sakerhetspolisen.se/politiskextremism/vitmaktmiljon/grupper.4.3b063add1101207dd46800055810.htm

Säkerhetspolisens hemsida (2000-12-11)

<http://www.police.se/gemensam/rps/sapo/hot99.pdf>

Svenska motståndsrörelsens hemsida (2015-05-13)

<https://www.nordfront.se/dags-for-engagemang.smr>

Svenska motståndsrörelsens hemsida (2007-08-16)

<http://www.patriot.nu/motstandsrörelsen.asp>

Valmyndighetens hemsida (2015-05-18)

www.val.se/val2014/slutresultat/R/rike/index.html

Valmyndighetens hemsida (2015-05-19)

www.val.se/det_svenska_valsystemet/partier/lista_registrerade_partibeteckningar/kontaktuppgifter.html#partikod_1273.

Wikipedia (2015-05-19)

http://sv.wikipedia.org/wiki/Svenska_motst%C3%A5nds%C3%B6relsen#cite_note-TV8-8.

Zeteo

Victor, D m.fl. Brottsbalken, en kommentar (1 juli 2014, Zeteo), kommentaren till 29 kap.

Övrigt

Jareborg, N. i SvJT 2004 s. 1.

Peczenik, A. i SvJT 2005 s. 249

Österdahl I. i SvJT 2008 s. 706.

Rättsfallsförteckning

Rättsfall från Högsta domstolen

NJA 1996 s. 577

NJA 1999 s. 702

NJA 2005 s. 805

NJA 2006 s. 467

NJA 2007 s. 805

Rättsfall från Hovrätterna

RH 1997:53

RH 1997:28

RH 2000:72

Rättsfall från Europadomstolen för mänskliga rättigheter

Case of Vejdeland and others v. Sweden, Application no. 1813/07.